

1985/86:58

Prot. 1985/86:58
14 januari 1986

Tisdagen den 14 januari
Kl. 15.00

*Kompletteringsval till
utskott, utrikesnämnden,
krigsdelegationen
och Nordiska rådet*

Om OK Petroleum AB

1 § Kompletteringsval till utskott, utrikesnämnden, krigsdelegationen och Nordiska rådet

Anf. 1 TALMANNEN:

Moderata samlingspartiets partigrupp har som ny suppleant i justitieutskottet efter Stig Rindborg anmält Jerry Martinger.

Centerns partigrupp har med anledning av Thorbjörn Fälldins avgång anmält följande nya representanter i utrikesnämnden, krigsdelegationen och Nordiska rådet, nämligen som ledamot i utrikesnämnden Karin Söder, som suppleant i utrikesnämnden Olof Johansson, som ledamot i krigsdelegationen Karl Boo och som suppleant i Nordiska rådet Gunnel Jonäng.

Talmannen förklarade valda till

suppleant i justitieutskottet
Jerry Martinger (m)

ledamot i utrikesnämnden
Karin Söder (c)

suppleant i utrikesnämnden
Olof Johansson (c)

ledamot i riksdagens krigsdelegation
Karl Boo (c)

suppleant i Nordiska rådet
Gunnel Jonäng (c)

2 § Svar på interpellation 1985/86:90 om OK Petroleum AB

Anf. 2 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Nic Grönvall har ställt ett antal frågor till mig angående OK Petroleum AB, som nu håller på att bildas.

Inom industridepartementet förbereds för närvarande en proposition angående bolagsbildningen. Jag avser att föreslå regeringen att förelägga riksdagen propositionen senare i vår.

Om OK Petroleum AB

Anf. 3 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka energiministern för svaret. Det är ett tack som jag mest framställer enligt konvensansens bud, inte så mycket för svaret naturligtvis. Regeringsformen ger ju statsråd rätt att underlåta att svara på interpellationer. Då skall man motivera det. I det här fallet har statsrådet motiverat sin vägran att delta i en debatt. Jag skall återkomma till motivet.

Jag vill emellertid påpeka för kammaren och för dem som lyssnar på den här debatten att det är mycket ovanligt att man undandrar sig att gå in i en interpellationsdebatt. På 1970-talet förekom det högst 1–3 gånger under åren t. o. m. 1974. Under 1975–1980 förekom det över huvud taget ingen gång alls. Under 1980-talet hittills har det förekommit två gånger: det ena fallet på grund av sjukdom, det andra fallet genom sammanslagning av debatterna. När nu Birgitta Dahl alltså väljer att skylla på pågående propositionsarbete för att underlåta att diskutera frågan är det minst sagt en mycket ovanlig åtgärd.

Man kan säga att det skulle vara trevligt att formulera ett tack av verkligt innehåll. Jag skall använda det här inlägget, som blir mitt enda inlägg i denna debatt, till att motivera varför jag kan framföra ett tack till statsrådet. Det är nämligen så att den här bolagsbildningen, som statsrådet kallar den för, har redan kungjorts av de två bolag som skall delta i det hela. Det var OK och SP som den 9 december gav en presskonferens. Uppenbarligen stod industridepartementet fadder på något sätt, eftersom jag fick den information jag fick från industridepartementet. Dessutom skall det noteras att statsrådet Dahl själv var med och uttalade sig positivt om det som skedde. Det kan väl inte gärna vara så att den pågående bolagsbildningen skulle vara så hemlighetsfull eller konstig att den inte kan diskuteras, när statsrådet kunde diskutera den på en presskonferens med massmedia i Sverige. Jag tycker att det är ett sätt att visa sin maktfullkomlighet mot riksdagens roll i beslutsprocessen att diskutera bolagsbildningen med pressen men inte vilja göra det i riksdagen.

Dessutom sägs det att propositionen skall lämnas "senare i vår". Man undrar onekligen vad detta betyder. Är det en juniproposition vi talar om? För övrigt: När det nu var möjligt att hålla en presskonferens om denna bolagsbildning, varför skall det vara senare i vår? Är det inte möjligt att nu diskutera det som dög på presskonferensen och då var moget för pressinformation, frågar man sig.

Det här är ingen struntfråga. Jag tror det finns anledning att repetera för kammaren och för åhörarna att svenska statens oljebolag Svenska Petroleum är ett bolag, som har fått motta enorma gåvor och subventioner av skattebetalarna. Bolaget har finansierats om och om igen med stora belopp. Såsom ett exempel på storleken av det jag talar om kan jag nämna att staten har ställt garantier för bolagets verksamhet med 8 miljarder kronor. Jag skall också ge ett exempel på vilka värden vi talar om på det sättet att jag påpekar att Svenska Petroleum i april i våras gick ut med ett s. k. prospekt, där man försökte fånga industrins intresse att gå in i bolaget. Där säger man om ett dotterdotterbolag, Svenska Petroleum A/S, det norska dotterbolaget till den

svenska dottern Svenska Petroleum Exploration, att bara det bolaget har ett värde på 480 milj. kr. Det är alltså ingen struntsak att göra sig av med det bolaget in i en annan majoritetsbildning som inte staten kontrollerar. Det är därför mycket uppseendeväckande, tycker jag, att statsrådet kan ta sig före att avvisa att diskutera denna omfattande borttrollning av skattebetalarnas medel in i en folkrörelse.

Ja, det är så märkligt att man kanske kan säga att energiministerns tystnad blir till ett slags bekräftelse på att de hypoteser jag har framfört i annat sammanhang verkligen kan vara riktiga, nämligen att det var väldigt bråttom att ge denna pressinformation i december för att hjälpa det med den socialdemokratiska regeringen rätt nära besläktade OK i en situation som vi alla känner till var mycket svår. Man hade ett årsslut framför sig, och det kanske var angeläget att rusa ut och lugna ner folk inför årsslutet.

Svaret blir också en bekräftelse på att man agerade utan en egentlig kalkyl. I den där presskonferensen gick man ut och sade att det finska oljebolaget Neste skulle gå in i bildningen, men man kunde inte tala om vad Neste skulle betala eller hur mycket det skulle få av det nya bolaget. Uppenbarligen stod man på presskonferensen och spekulerade!

På det sättet blir alltså energiministerns tystnad till en bekräftelse på vad jag har sagt, nämligen att man här gör en affär för att hjälpa OK, och det uppenbarligen på mycket lösa grunder, utan att ens en gång ha kalkylerat på vad det är man gör. *Det* är en bekräftelse som jag tackar för.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1985/86:51 om de värnpliktigas resemöjligheter

Anf. 4 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Gunhild Bolander har frågat mig om jag är beredd att verka för att de värnpliktigas resemöjligheter inte försämrats, och att eventuella förändringar i dessa får ske utifrån resp. militärkommandocheferns bedömning. Jag vill inleda med att redovisa vissa bakgrundsfakta till Gunhild Bolanders frågor.

En värnpliktig under grundutbildning har rätt till en fri resa i veckan till hemorten eller till annan ort i landet som kan nås med allmänna kommunikationsmedel. Om han har mer än 80 mil hem, tjänstgör på Gotland eller får anslå mer än 10 timmar för en resa med tåg, får reguljärt flyg utnyttjas för hemresor två gånger i månaden om inte försvaret tillhandahåller eget eller inhyrt färdmedel. De värnpliktiga har dessutom möjlighet att i de allra flesta fall på statens bekostnad få utnyttja lokaltrafikbolagens tåg- och busslinjer – beträffande tätortstrafik dock endast i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Kostnaderna för värnpliktsresor har sedan budgetåret 1980/81, då de uppgick till ca 190 milj. kr., stigit med i runda tal 20 % årligen till ca 319 milj. kr. för budgetåret 1983/84. Sedan dess har kostnadsökningen fortsatt i samma takt. Denna fördyring kan, till skillnad från vad Gunhild Bolander anger i sin interpellation, inte förklaras av ett ökat antal värnpliktiga och inte heller av ett förändrat resemönster.

Mot denna bakgrund har försvarets rationaliseringsinstitut, FRI, på överbefälhavarens uppdrag undersökt möjligheterna att reducera kostnaden för värnpliktsresorna. Sammanfattningsvis innebär förslagen att varje förband skall budgetera resorna och att man i ökad utsträckning skall nyttja egna eller inhyrda färdmedel. Detta innebär att långa och medellånga resor överförs från reguljärt flyg till eget eller inhyrt flyg eller till tåg. Medellånga och korta resor överförs från tåg till egna eller inhyrda bussar. Med tillämpning av dessa principer föreslår FRI bl. a. att fjärrekryterade värnpliktiga som tjänstgör i Kiruna skall få flyga hem varje vecka, att huvudtransportmedlet för sådana värnpliktiga i Umeå skall vara chartertåg samt att i huvudsak båt skall utnyttjas mellan Gotland och fastlandet. Rationaliseringsinstitutet har beräknat att de föreslagna åtgärderna skulle medföra en besparing av ca 67 milj. kr. per år om de genomförs.

I sin interpellation pekar Gunhild Bolander först på resorna till och från Umeå. Jag vill i det sammanhanget erinra om att värnpliktsresorna till och från K 4 i Arvidsjaur under flera år företagits i huvudsak med chartertåg, den s. k. Jägarpilen. Erfarenheterna av denna transportlösning har varit goda, och den har vunnit uppskattning även bland de värnpliktiga.

Jag vill också erinra om att 1982 års värnpliktsförmånskommitté gjorde en jämförelse beträffande situationen för värnpliktiga från Stockholm som tjänstgör i Umeå och har s. k. flygrätt å den ena sidan, och sådana som tjänstgör i Sollefteå och inte har flygrätt å den andra sidan. Kommittén kunde då inte finna att två timmars senare ankomst med tåg för resande från Umeå, jämfört med resande från Sollefteå, skulle innebära en så stor olägenhet att det skulle motivera resa med flyg.

Beträffande överföringen av resorna till och från Gotland till båt anför Gunhild Bolander att man, dvs. FRI, skulle acceptera att ungefär 10 % av de värnpliktiga skulle få klara sig utan hyttplats på söndagsnätterna. FRI:s förslag innebär på den punkten att ansvarig militär myndighet tillsammans med trafikföretaget skall uppskatta antalet tillgängliga hyttplatser i relation till antalet värnpliktiga för varje båtture. Mot bakgrund av denna planering skall nödvändig komplettering med flyg kunna anordnas. Man beräknar att komplettering med flyg kommer att erfordras för i genomsnitt 5 % av resandet. Då ingår även flyg för värnpliktiga som inte är bosatta i östra Mellansverige eller av andra skäl bör flyga.

Jag har i årets budgetproposition anført att jag delar den oro över kostnadsutvecklingen för värnpliktsresor som överbefälhavaren har gett uttryck för genom sitt uppdrag till FRI. Med hänsyn till den allmänna ekonomiska situationen för försvaret, som under en följd av år tvingat fram rationaliseringsåtgärder av olika slag inom samtliga verksamhetsgrenar, kan jag inte anse att kostnaderna för just värnpliktsresor skall få tillåtas att stiga utan kontroll. En sådan utveckling skulle vara negativ för de värnpliktiga eftersom utrymmet för andra, kanske mer angelägna, värnpliktsociala åtgärder efter hand skulle krympa. Jag vill härvid erinra om att FRI:s förslag innebär förbättrade resemöjligheter för stora grupper värnpliktiga.

På Gunhild Bolanders frågor vill jag alltså svara att det inte kan bli tal om att totalt sett försämra de värnpliktigas möjligheter att komma hem på sin fritid. Däremot bör värnpliktsresorna kunna ordnas på ett mera kostnadseff-

fektivt sätt än för närvarande. Detta kan medföra att resorna för den enskilde värnpliktige i vissa fall kan bli mindre bekväma och därigenom upplevas som försämrade. Enligt min mening måste sådana förändringar av resandet föregås av överläggningar med de berörda värnpliktigas representanter i förbandsnämnderna. Därvid bör t. ex. belysas vilka praktiska konsekvenser en indragning av flygmöjligheterna skulle föra med sig och vilka möjligheter som finns att genom förändring av utbildningstidens inpassning i veckan minimera nackdelarna för de värnpliktiga.

Det är också viktigt att åtgärder som kan uppfattas som negativa genomförs när förbanden har få inneliggande värnpliktiga, så att den enskilde upplever så liten förändring som möjligt.

Som framgår av budgetpropositionen avser jag att föreslå regeringen att genom en ändring i värnpliktsförmånsförordningen skapa ökade möjligheter att anpassa resandet till de lokala förutsättningarna.

Det ankommer på överbefälhavaren att inom de ramar som fastställs av riksdagen och regeringen fatta beslut med anledning av rationaliseringsinstitutets förslag.

Anf. 5 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret på min interpellation.

Innehållet i svaret är i mycket en historieskrivning och en redovisning av kända fakta i gällande värnpliktsförmånsförordning. I denna förordning ingår värnpliktsresorna som en viktig del.

Kostnaderna för dessa resor har årligen stigit i oroväckande hög grad. Utöver det skäl som jag har angivit i interpellationen, att antalet värnpliktiga i grundutbildning har ökat de senaste två åren, kan också anföras att det finns ett samband mellan förbandsnedläggningar och därmed följande längre avstånd mellan hemort och förbandsort. Kanske har också trafikföretagen sin del i kostnadsutvecklingen.

De ökade kostnaderna föranledde överbefälhavaren att initiera ett utredningsarbete inom försvarets rationaliseringsinstitut, vars resultat väckte förvåning och oro i skilda grupper inom försvaret när det redovisades i september 1985.

Jag har förståelse för nödvändigheten av besparingar, men vill ändå kommentera en del uppgifter i interpellationssvaret. Det låter generöst att de fjärrekryterade som tjänstgör i Kiruna får flyga hem varje vecka, men under en stor del av sin utbildningstid har de en schemalagd tjänstgöring som medför att det är omöjligt att resa hem mer än varannan vecka. De är exempelvis i vissa fall i tjänst tio dagar och lediga fyra dagar.

De värnpliktigas erfarenheter av chartertåget till och från Arvidsjaur är verkligen inte enbart positiva. Det finns exempel på värnpliktiga som på grund av sent inkommande tåg har kommit för sent till frukosten och inte hunnit kontrollera sin utrustning och till följd därav ådragit sig köldskador i fält. Det skedde så sent som förra vintern.

Jämförelsen mellan Umeå och Sollefteå är inte speciellt övertygande. Om man sätter en gräns, är det alltid någon nära denna gräns som blir förfördelad.

Värnpliktsresorna till och från Gotland skulle enligt utredningen i huvudsak ske med färja. Att detta skulle få till följd betydande ingrepp i det civila resandet är en självklarhet, eftersom någon chartrad båt inte skulle sättas in. Under en period fram till april har man chartrat flyg till Nyköping, eftersom nuvarande förordning med rätt till flygresor två gånger i månaden fortfarande gäller. Jag beklagar att det inte har varit möjligt att förhandla fram en lösning med fortsatt samarbete med Linjeflyg, då detta samarbete har givit möjligheter för pendlare och studerande att resa i motsatt riktning mot de värnpliktiga på fredag- och söndagkvällar. Risker är nu att vi får ett färre antal avgångar i den reguljära flygtrafiken. Detta är alltså inte bara en försvarsfråga. Det är också en regionalpolitisk fråga.

Jag delar försvarsministerns uppfattning att kostnaderna för värnpliktsresorna inte kan tillåtas stiga utan kontroll. Men den viktiga faktorn i värnpliktsutbildningen som motivationen utgör kan man inte bortse ifrån, och därför är det angeläget att de förändringar som görs inte uppfattas som stora försämringar.

Vissa av de ekonomiska beräkningar som redovisas i FRI:s utredning kan faktiskt starkt ifrågasättas.

Av svaret på min första fråga framgår klart att det blir en försämring av värnpliktsresorna och att denna betingas av de höga kostnaderna. Försämringen kommer att medföra de nackdelar i form av lägre motivation som jag tidigare pekat på.

Jag konstaterar att försvarsministern i svaret på min andra fråga redovisar en positiv inställning till ett mera lokalt beslutsfattande. Jag har tagit del av vad som står i budgetpropositionen angående de förslag till ändringar i värnpliktsförmånsförordningen som skulle kunna ge möjlighet till ett lokalt anpassat resande. Det är mycket viktigt att handlingsfriheten blir sådan att man mot bakgrund av en helhetsbedömning av resandet kan finna en väl avvägd nivå när det gäller värnpliktskollektivet.

Hos de olika förbandscheferna finns det oftast ett mycket väl utvecklat intresse för att placera in försvaret i en regionalpolitisk helhetsbild, och därför är det viktigt att de ekonomiska förutsättningarna härför inte görs för snäva. Jag vill därför slutligen fråga försvarsministern om han är beredd att ge en handlingsfrihet, som kan leda till att man ser värnpliktsresandet som en resurs i regionalpolitiskt hänseende.

Anf. 6 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag skall be att få citera ett stycke ur budgetpropositionens bil. 6, s. 48:

”För att vårt på allmän värnplikt grundade försvar skall vara trovärdigt såväl inom som utom landet fordras att de värnpliktiga är motiverade för sin utbildning. Detta förutsätter att de värnpliktiga och deras anhöriga kan erbjudas en rimlig levnadsstandard. Detta främjar enligt min mening såväl utbildningsresultatet som försvarsviljan i stort.”

Efter vad jag förstår är det försvarsministern som står bakom detta uttalande. Det an knyter till vad Gunhild Bolander sade om de värnpliktigas motivation.

Överbefälhavaren har blivit orolig över att kostnaderna för de värnplikti-

gas resor har ökat för mycket. Den oron delas av den socialdemokratiska arbetarregeringens försvarsminister. Också han är orolig över detta. Jag tycker det vore mera motiverat att den socialdemokratiska försvarsministern oroade sig litet för kostnadsutvecklingen för det militära försvaret i övrigt och för den miljardrullning det där är fråga om. I budgetpropositionen anslås 24,5 miljarder för militära ändamål, inkl. uppräknigen enligt militärprisindex. Men ni är oroliga över 46 miljoner i ökade kostnader för värnpliktsförmaner.

Försvarsministern säger i interpellationssvaret att han inte anser "att kostnaderna för just värnpliktsresor skulle få tillåtas stiga utan kontroll". Ser man på dessa kostnader i förhållande till de totala kostnaderna för försvaret verkar det absurt att tala om dem på det sättet. Ni har alltså inte råd att erbjuda de värnpliktiga, som ändå får göra stora uppoffringar under sin tjänstgöringstid, något så när vettiga möjligheter att resa hem över helgerna. Men ni har råd att anslå miljarder för t. ex. JAS-projekt och andra sådana militära begivenheter. Då är ni inte oroliga.

Jag skulle vilja fråga den socialdemokratiska försvarsministern: Gör man inte en konstig bedömning om man vill spara några fettiga miljoner på värnpliktsförmaner men inte är orolig över kostnaderna för de stora militärutgifterna i övrigt?

Anf. 7 MARGARETA HEMMINGSSON (s):

Herr talman! Jag har fastnat för samma rader som Oswald Söderqvist, men därmed kanske likheterna upphör. Jag kan inte anse att kostnaderna för just värnpliktsresor skulle få tillåtas att stiga utan kontroll, säger försvarsministern. Men de här siffrorna skulle kanske tvärtom kunna sjunka med kontroll. Den största kritiken mot FRI:s utredning är väl egentligen att den inte innehåller riktiga uppgifter. Det blir man litet förvånad över, när man ser att dessa uppgifter ligger till grund för att man skall dra in på flygresorna för de värnpliktiga.

Man kan inte bygga kostnadsuppgifter enbart på det faktum att 430 värnpliktiga har inkallats till Umeå. Man måste också ta reda på hur många det är som verkligen har ryckt in, hur ofta de åker hem och hur de åker hem. Detta är den ena felaktigheten i FRI:s utredning.

Den andra felaktigheten är att tankarna på den s.k. Jägarpilen bygger på ett antagande om fullbelagda tåg. Man räknar med att alla åker hem och att vagnarna är till bristningsgränsen fyllda med värnpliktiga. Det är då man kommer ner i de belopp som man har beräknat. Jag är mycket förvånad över att man går fram på det sättet att man som grund för att göra ett sådant här ingrepp mot de värnpliktiga lägger de tänkta 67 miljoner som man skulle spara.

Detta innebär, precis som Gunhild Bolander sade, problem vad gäller de värnpliktigas motivation. Vi vet att många av de till befälsutbildning uttagna i Umeå redan nu signalerar: Drar ni in våra flygresor, kommer vi inte att vara lika villiga att göra vår värnplikt så långt hemifrån. För alla de killar som rycker in till förband på Gotland och i norra Sverige och som hör hemma i Mälardalen är detta ett ingrepp både i deras motivation för värnplikten och i deras möjligheter att klara det sociala livet under den tid de fullgör sin militärtjänst.

Anf. 8 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Jag vill till Gunhild Bolander säga att visst har en av tankarna med de föreslagna förändringarna varit att försöka föra ut besluten så långt det är möjligt till de olika myndigheterna för att därmed kunna göra så bra anpassningar som möjligt. Jag tror att det finns en effekt att vinna på den arbetsmetoden.

Sedan frågar Gunhild Bolander ytterligare om man kan se detta som ett inslag i regionalpolitiken. På den frågan kan jag inte lämna ett svar i dag. Den aspekten har inte direkt funnits med i besvarandet av Gunhild Bolanders interpellation.

Till Oswald Söderqvist kan sägas att det har funnits en rätt bred uppslutning i denna kammare kring besluten om hur försvarskostnaderna skall anpassas, och det strävar vi efter även i fortsättningen. Därför tycker jag inte att det är särskilt välbetänkt att dra en parallell mellan det nya flygplanet och de värnpliktigas resor. Det gäller att komma ihåg att det ju inte ändras på antalet hemresor utan på färdsättet.

Till Margareta Hemmingsson vill jag säga att det har förekommit och fortfarande förekommer diskussioner mellan olika intressenter i denna fråga och FRI. Under de diskussionerna och överläggningarna har utvecklingen fört med sig att siffermaterialet har förändrats något. Jag tror att Margareta Hemmingsson är väl bekant med den utvecklingen.

Anf. 9 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! Efter försvarsministerns senaste inlägg angående min styrning av resonemanget till att även omfatta regionalpolitik vill jag gärna säga att jag tycker att det här är en del av regionalpolitiken. Vid många tillfällen här i kammaren upplever jag det så, att man när en speciell fråga diskuteras gärna avslutar med att säga: Ja, vid genomförandet av förändringar och annat skall regionalpolitiska hänsyn tas. Men jag undrar då: När gör man det?

Regeringen måste väl rimligtvis ha ett intresse för var den totala kostnaden för vårt samhällsmaskineri kommer att ligga. Som statsråd och chef för ett departement kan man inte bara skjuta ifrån sig och säga: Det här är i princip inte mitt bord, utan det är någon annan som har ansvaret. Jag tycker att regeringen måste känna ett totalt ansvar för utvecklingen, inkl. detta.

Anf. 10 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Ja, men det är kostnaderna vi talar om! Roine Carlsson säger ju själv att han delar överbefälhavarens oro över att kostnaderna har stigit. Då är det naturligtvis mycket logiskt att göra jämförelser med kostnaderna inom det militära försvaret i övrigt. Det är ju kostnaderna som gör att ni vill försämra den här förmånen. Det är helt klart. Då återstår min fråga: Varför är man så villig att visa att man är orolig över kostnaderna för värnpliktigas resor när det bara rör sig om futtiga miljoner – om promille, eller kanske t. o. m. promille av promille, av den samlade militära kostnaden. Man hyser dock ingen oro över utvecklingen i övrigt, och det är det som är så absurt. Det är också mycket dåligt av försvarsministern – och då särskilt av en

socialdemokratisk försvarsminister – att, utan att reagera, ställa sig bakom ett sådant här resonemang.

Om vi inte kan erbjuda våra värnpliktiga något så när vettiga förhållanden – vare sig det gäller förläggningar, resor, tjänstgöring eller någonting annat – kan vi lika gärna lägga ner försvaret. Finns inte viljan att vara med och åstadkomma någonting i detta sammanhang – i stället för att bara hålla på och gnetta och spara några få miljoner medan miljarder i övrigt tillåts rulla – är det någonting som är fel. Detta hade jag inte väntat mig av den socialdemokratiska regeringen eller dess företrädare i sådana här frågor.

Anf. 11 MARGARETA HEMMINGSSON (s):

Herr talman! Siffrorna har ändrats under färdens gång säger försvarsministern. Ja, det är alldeles riktigt. FRI backar, och man kommer säkert att få backa mera. Däremot är det beklagligt att siffrorna inte har ändrats i försvarsministerns svar på Gunhild Bolanders interpellation. Det hade kanske varit ett tecken på att en förändring ändå var på gång.

Det är tur att det är allmän motionstid just nu, så det finns möjligheter för oss att återkomma med synpunkter beträffande de värnpliktigas resor och med förslag till hur det egentligen borde vara.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1985/86:81 om tekoindustrin

Anf. 12 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Lennart Brunander har frågat mig om regeringen fortfarande står bakom 1979 års målsättning om produktionsvolym och andel av den svenska tekokonsumtionen.

Förslag om fortsatta åtgärder för tekoindustrin under de närmaste tre budgetåren har lagts fram i årets budgetproposition. Utgångspunkten har därvid varit de industripolitiska målsättningarna på tekoområdet. Såväl målsättningen om 30 % inhemsk marknadsandel som riktmärket att upprätthålla 1978 års produktionsvolym är i första hand motiverade av försörjningsberedskapskäl. Riksdagen kommer våren 1987 att få ta ställning till totalförsvarets utveckling under perioden 1987/88–1991/92. I samband härmed avser jag att föreslå regeringen att återkomma till frågan om hur ambitionen för den statliga tekopolitiken skall uttryckas.

Avsikten med det s. k. äldrestödet var att hålla tillbaka utslagningen av hela företag eller delar av företag med en hög andel äldre arbetskraft. Stödet, som skulle vara tillfälligt, infördes mot bakgrund av att såväl sysselsättning som produktionsvolymerna minskade dramatiskt under åren 1977 och 1978. Antalet årsanställda minskade under dessa år med totalt 10 000 personer, och produktionsvolymen sjönk med 8 % inom textil-, med 18 % inom trikä- och med 19 % inom konfektionsindustrin.

År 1984 minskade antalet årssysselsatta med 200 personer. För åren 1985 och 1986 räknar statens industriverk med minskningar om ca 600 personer per år. Produktionsvolymen för år 1985 väntas enligt industriverket öka med

2 % för textilindustrin och vara ungefär oförändrad inom trikå- och konfektionsindustrin. Mot bakgrund av den stabilisering av branschen som ägt rum under senare år föreslår regeringen i årets budgetproposition en fortsatt långsam avtrappning av det s. k. äldrestödet, men samtidigt fortsatta industripolitiska insatser för att stärka branschen.

Den industripolitiska målsättningen med branschprogrammet är att det skall bidra till att textilindustrin befäster ställningen på hemmamarknaden och ökar exporten. Programmet skall också bidra till att minskningen av konfektionsindustrins produktionsvolym och exportmarknadsandelar dämpas samt att nuvarande exportvolymen bibehålls. Branschprogrammet har kunnat bidra till att tekoindustrin i dag står på en stabilare grund.

I det förslag regeringen lagt fram i årets budgetproposition ingår också ökade satsningar på arbetsmarknadsutbildning samt resurser för anskaffning av utrustning för tekoutbildning vid högskolan i Borås. För ett produktions-tekniskt utvecklingscentrum för teko i Borås har regeringen vidare föreslagit att medel anvisas för de följande två budgetåren. På försörjningsberedskapsområdet föreslår regeringen åtgärder inom spinneri- och väveriområdena för budgetåret 1986/87.

De totala satsningar som föreslås på utbildning bidrar till att de offensiva andelarna inom det totala tekostödet ökar. Enligt riksdagens beslut våren 1983 skulle de statliga åtgärderna för tekoindustrin ges en annan profil genom en kraftig satsning på effektivitetsfrämjande och marknadsstödjande åtgärder och en neddragning av äldrestödet. De förslag som regeringen lagt fram och som innebär att andelen offensiva insatser i det totala tekostödet ökar jämfört med föregående budgetår är således ett fullföljande av riksdagens beslut om tekopolitiken våren 1983.

Anf. 13 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret.

Orsaken till att jag framställde denna interpellation var de uttalanden som industriministern gjorde i somras och i höstas om att målsättningarna hade nåtts. När jag hör ett sådant yttrande anar man genast att det är ugglor i mossen, eftersom jag vet att så inte är fallet. Vad som bekymrar mig ännu mer är att dessa påståenden nu upprepas.

Samtidigt kom det uppgifter från kommerskollegium om att det fanns förslag om att minska eller ta bort begränsningarna av importen. Från statens industriverk kom rapporter om att man planerade att dra ner stödet till svensk teko.

Av detta svar blir man inte så mycket klokare när det gäller vad jag egentligen har frågat om, nämligen var regeringen står. Det finns vissa positiva korn i svaret, det skall medges. På grundfrågan, om vilken tekopolitik som regeringen vill föra, har jag emellertid inte fått något svar.

Svensk tekoindustri har haft problem under många år. Detta redovisas också i interpellationssvaret, där industriministern pekar på att det under 1977 och 1978 skedde en mycket kraftig minskning av antalet sysselsatta och även en kvantitativ minskning. Detta berodde på den ekonomiska politik som den socialdemokratiska regeringen förde i mitten av 1970-talet och som i princip slog ut den svenska tekoindustrin på den internationella marknaden

och försvarade för de svenska tekoföretagen att konkurrera här hemma. Det här uppmärksammades av den då centerledda regeringen, och man satte in åtgärder för att komma till rätta med problemen – åtgärder som socialdemokraterna nu lägger ner stor energi på att ta bort. Att det gav resultat visar också det här svaret, man ser att läget inte alls är lika dåligt nu som det var då.

Men det som egentligen bekymrar mig är när man säger att det bara är försörjningsberedskapsskäl som är motivet för att vi skall ha en tekoindustri av ett visst format. Vi får leva i okunnighet om vad socialdemokraterna egentligen vill till dess beslutet på det här området har tagits. Jag skulle vilja påstå att utöver de här beredskapspolitiska och försörjningspolitiska skälen finns det också regionalpolitiska skäl för att vi skall ha en tekoindustri. För Sjuhäradsbygden är tekoindustrin den absolut viktigaste industrigrenen. I Marks kommun t. ex. arbetar tre av fyra industriarbetare inom teko. Det finns alltså också regionalpolitiska skäl, industriministern, för att satsa på svensk tekoindustri. Sjuhäradsbygden lever i stor utsträckning på att vi har en tekoindustri. Det finns naturligtvis sysselsättningspolitiska skäl därutöver. Men jag skulle vilja påstå att det ur kulturell synvinkel också finns skäl att ta till vara de värden som den svenska tekonäringen har och som vi kan ha användning för även i framtiden.

Den positiva delen av svaret gäller det produktionstekniska utvecklingscentrum vi skall få i Borås. Jag tror att det kommer att få mycket stor betydelse. Men förutsättningen för att det skall få någon betydelse är att vi har en tekoindustri som kan ta vara på de resultat utvecklingscentrumet tar fram.

Jag sade att jag var bekymrad över industriministerns resonemang om att vi har nått de mål vi har satt upp, nämligen 30 % av vad som tillförs den svenska marknaden med utgångspunkt i 1978 års produktionsvolym. I budgetpropositionen återupprepar industriministern påståendet att vi skall ha nått målsättningarna; 36 % för textilvaror och 23 % för beklädnadsvaror. Sanningen är att andelen för trikåvaror är 25 % och för kläder 15 % av den svenska konsumtionen av svenska produkter. Det industriministern här talar om är någonting helt annat, som det aldrig har angetts någon målsättning för. Vill vi föra målsättningsdiskussionen utifrån den utgångspunkten är det andra procentsatser vi måste tala om.

Det som bekymrar därutöver är just det jag sade om nedskärningarna av stödet till svensk teko, dels äldrestödet men dels också det industripolitiska stödet. Att de offensiva satsningarna ökar som del av det totala stödet är inte så konstigt, när man skär ned det generella stödet så kraftigt som man verkligen gör. Då är det ganska lätt hänt att denna andel ökar, trots att totalen minskar, vilket i realiteten är vad den gör.

När vi kommer in på frågan om importbegränsningar, som är en mycket viktig fråga för den svenska tekonäringen, förs det ett svävande resonemang i budgetpropositionen. Inte heller av svaret framgår det vad man egentligen vill. Här kan hänvisas till vad Beklädnads företrädare Kristina Högmark har sagt, att om vi tar bort de importbegränsningar på lågprisimporten som vi har i dag skulle Sverige bli en avstjälningsplats för all den tekoimport som andra länder inte tar emot. Det kan inte vare sig Sverige, svensk tekoindustri eller

den svenske tekojobbaren i Sjuhäradsbygden eller var han än bor vara betjänt av.

Herr talman! Jag ser att tiden rinner i väg, och jag vill bara avslutningsvis säga att jag egentligen inte har fått något svar på min fråga. Var står socialdemokratin? Står man fast vid de målsättningar man hade? Man kan tänka sig att svaret betyder att socialdemokraterna är beredda att ändra på dem. Är det riktigt? Varför använder industriministern beräkningsgrunder som inte varit vanliga tidigare?

Anf. 14 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Herr talman! Tekoindustrin har under ganska många år betecknats som en utpräglad krisbransch. Det har under årens lopp från tid till annan varit riktigt, och jag menar naturligtvis inte att faran nu är helt över, men jag tycker det är viktigt att slå fast att teko i sin helhet inte längre bör utmålas som en krisbransch. Det är inte bra för branschen som sådan att ständigt bli utmålad på det sättet. Det finns nu många företag och grupper av företag som går förhållandevis bra. Det är oftast sådana som hittat sina speciella nischer. Det kan exempelvis vara att satsa hårdare på varor för industrisektorn i stället för på hushållen, det kan vara att mycket medvetet lägga om sin produktion mot mer högkvalitativa varor. I Sjuhäradsbygden finns det företag som mycket framgångsrikt exporterar tekovaror till – hör och häpna – Hongkong. Men då gäller det naturligtvis att inte komma med någon dussinvara. Då måste produkterna vara av yppersta kvalitet och i främsta ledet när det gäller formgivning. Då, men bara under dessa förutsättningar, spelar priset en mindre roll.

Detta var bara några få exempel. Det finns i den bygd som Lennart Brunander och jag kommer ifrån många exempel på företag som utan tvivel är på rätt väg. Jag är säker på att Lennart Brunander vid närmare eftertanke håller med mig om det.

Om man tillåter sig att göra en så grov indelning av branschen att man delar den i textil och konfektion, är det allmänna intrycket att man på textilsidan klarar sig relativt bra. På konfektionssidan däremot är det värre, det framgår av all statistik. Men även här går det i många företag åt rätt håll. Moderniseringen, framför allt genom ny och avancerad teknik, är av avgörande betydelse. Därför är det bra att det förslag till nytt treårsprogram för teko som regeringen lagt fram har den offensiva prägel som det har. Rätt använt bör det ge branschen möjligheter till en utveckling som är bra för de anställda inom teko och som också är viktig för Sverige och för Sjuhäradsbygden. Men – och det är viktigt – teko är kanske mer än de flesta branscher beroende av att kostnadsutvecklingen i vårt land inte går snabbare än i vår omvärld. Det gäller hela teko, men naturligtvis alldeles speciellt konfektionssidan, som är mer personalintensiv.

I detta sammanhang är det viktigt att slå fast att branschen måste få den tid som behövs för att man skall komma över till de varor och grupper av varor där man långsiktigt kommer att ha en rimlig konkurrenskraft. Tills vidare bör man nog fundera på om tre år, som det nu aktuella programmet omfattar, är tillräckligt för de nödvändiga omläggningarna.

En viktig del i den förändring som pågår och som förhoppningsvis skall

fortsätta är att de stora kunskaper och erfarenheter som finns hos de anställda på alla nivåer i företagen utnyttjas. Därför är det bra att satsningar görs för att ta till vara och vidareutveckla dessa resurser. Det kommer, som industriministern sade, bl. a. att ske genom det produktionstekniska utvecklingscentrum för teko som skall byggas upp i Borås men också genom att högskolan i Borås får möjlighet att skaffa ny utrustning för sin tekoutbildning.

När man är ute på företag i branschen är det slående hur alla, både företrädare för de anställda och för företagsledningen, ständigt återkommer till frågan om utbildning och kanske framför allt vidareutbildning och fortbildning. Sådant har tidigare framförts i huvudsak inom textilsidan, men under senare år har också konfektionens företrädare alltmer anmält liknande behov. Detta är ett friskhetstecken.

Teko är, trots sina problem, en bransch på väg uppåt och framåt. Mycket återstår men med fortsatta gemensamma satsningar bör det kunna gå åt rätt håll.

Jag har här medvetet undvikit att ta upp en del av de frågor som Lennart Brunander berörde, nämligen frågor om importbegränsningar och försörjningsberedskap. Det får vi tillfälle att diskutera senare, när kommerskollegium och försvarsberedningen kommer med sina förslag. Jag är ganska säker på att det då finns anledning att ha synpunkter, men det får vi återkomma till.

Herr talman! Jag tror vi är på rätt väg när vi nu medvetet satsar på offensiva åtgärder för att utveckla tekobranschen. Vi vill ha möjlighet att sakta men säkert arbeta oss upp mot de av riksdagen fastlagda målen. Låt oss vara överens om att inte alltid "ropa på vargen". Låt oss vara överens om att teko är en bransch värd att satsa på!

Anf. 15 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Nej, jag tänker inte ropa på vargen, jag tänker nämna litet grand om att han redan är här, Arne Kjörnsberg.

Eftersom jag själv tillhört Beklädnadsarbetarnas förbund, vilket inte är särskilt originellt om man kommer ifrån Sjuhäradsbygden, följde jag på nära håll upprorsstämningarna 1981, samma år som förbundet kongressade förra gången.

Då hade landet en borgerlig regering, som flaggade för att man kunde mista 30-procentsmålet från 1979. Sömmerskorna i Sollefteå, som kämpade för att rädda produktionen vid Eiserfabriken, betonade att kampen gällde alla tekojobb. Detta var inledningen till den omtalade politiska strejk som gick under parollen "Rädda tekojobben!". Den gången uppträdde socialdemokratiska partitoppar och lovade med patos att en socialdemokratisk regering minsann skulle hålla fast vid målsättningen 30 % inhemsk tekotillverkning. Importen skulle inte få öka, utan utvecklingen skulle tvärtom vändas i positiv riktning.

Vad har skett under de socialdemokratiska regeringsåren sedan 1982? Tongångarna under de senaste månaderna när det gäller importen väcker verkligen farhågor. I fråga om detta delar jag Lennart Brunanders synpunkter.

- Sverige har i dag den största importen av kläder per capita i världen från såväl i-länder som u-länder.
- Av 1983 års importvolym av kläder kom nära 53 % från s. k. lågprisländer. Tendensen har förstärkts ytterligare – under 1984 kom 54,4 % från s. k. lågprisländer.
- Importen har fördelats om till flera "nya" lågprisländer som har extremt lågt kostnadsläge. Det är väl känt bland tekoarbetare att importörerna inte drar sig för att ta hem varor från u-landsfabriker där barnarbete av ren slavkaraktär förekommer.
- Sverige har, beroende på vilken tekobransch det gäller, 85–90 % import av utländska varor, medan andra i-länder har 10, 20 och 30 % import av beklädnadsvaror.

Under 1986 kommer Beklädnadsarbetarnas förbund att kongressa igen. En del av de uppgifter som jag har lämnat ingår i en motion till kongressen från avdelning 4 och fabriksklubben på Haldens Färgeri i Marks kommun. I motionen kräver tekoarbetarna att förbundet skall gå till offensiv igen, därför att den socialdemokratiska regeringen inte har infriat de gamla löftena. Besvikelsen och ilskan bland tekoarbetarna i Sjuhäradsbygden är stor, vilket inte alls speglas av Arne Kjörnsbergs inlägg, när man nu ser att regeringen nu tycks vara beredd att man skall gå samman med folkpartiet för att tillmötesgå de mäktiga textilimportörernas krav på att släppa marknaden fri för import. Alla inblandade vet att det skulle kunna betyda dödsstöten för svensk tekoindustri och att ytterligare många jobb skulle försvinna.

När den socialdemokratiska nationalekonomen Carl Hamilton mitt under Beklädnads kongress 1981 gavs utrymme i massmedia för att starta en kampanj för helt fri import av tekovaror, möttes han av mycket hårda och bittra kommentarer av arbetarrörelsens och Sjuhäradsbygdens folk.

Hamilton, som uppträtt under falskt neutral och vetenskaplig täckmantel i skydd av sin akademiska status, var bara officiellt en oberoende expert. Bakom nationalekonomen står tekoimportörerna, vilka bedriver lobbyverksamhet i hela Europa för att påverka ländernas regeringar att släppa alla importhinder.

Trots att Sveriges importvolym när det gäller kläder per capita alltså är den största i världen, har importörerna här i landet inriktat sin reaktionära kampanj speciellt på socialdemokratiska riksdagsledamöter. Faran är nu att detta kan ha varit en lyckad satsning sett från lobbyisternas sida. Men för landets tekoarbetare och för oss som bor i en redan krisdrabbad del av Älvsborg skulle det vara katastrofalt.

Med tanke på att interpellationssvaret till Lennart Brunander inte innehöll några särskilt klara besked vill jag fråga igen:

Är industriministern klar över situationen för Sjuhäradsbygdens arbetare och arbetslösa? Tänker industriministern svika de högtidliga löften som gavs åt beklädnadsarbetarna på deras förra kongress, dvs. att 30-procentsmålet skall stå fast? Det kan väl inte vara så att ambitionsnivån skall stanna vid att minskningen av tekos produktions- eller konfektionsvolym skall dämpas? Är det tillräckligt?

Anf. 16 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Herr Kjörnsbergs inlägg var välgörande och balanserande mot herr Brunanders och fru Claessons negativa inlägg.

Jag är bekymrad över herr Brunanders historieskrivning och vill därför kort redovisa utvecklingen för den svenska tekoindustrin.

Produktionsvolymsindex för hela perioden från 1975 fram t. o. m. 1982 har sjunkit för såväl textil- som konfektionsindustrin. År 1982 dämpades nedgången för konfektionsindustrin. 1983 vände nedgången i textilindustrins produktion till en ökning. Exportvolymsindex för textilindustrin har ökat stadigt alltsedan 1975. För konfektionsindustrin har exportvolymen varit relativt stabil mellan 1975 och fram till 1982. Därefter har emellertid exportvolymen ökat markant.

Slutsatsen blir den att regeringens tekopolitik sannerligen har varit framgångsrik och bidragit till exportökningen. Tekopolitiken har lyckats, och samtliga de åtgärder som den socialdemokratiska oppositionen sade att socialdemokraterna skulle vidta i regeringsställning har vidtagits. När det gäller exportsidan vill jag ge svensk tekoindustri – företagsledningarna och anställda – en eloge för framgångsrika exportsatsningar.

Sysselsättningen inom tekoindustrin minskade katastrofalt – det är det rätta ordet – mellan 1975 och 1982. Då sjönk sysselsättningen inom tekoindustrin från 50 300 anställda till 29 500. 21 000 tekoarbetare i Sjuhäradsbygden – i Mark, Borås och överallt där det fanns tekoindustri – fick lämna sina arbeten. Det var under den tid då centerpartiet ledde tekoindustrin. Var fanns herr Brunander under de åren? Sysselsättningsminskningen har dämpats, och nu har vi under ett par tre år kunnat räkna med något hundratal personer per år. Regeringen har alltså satt in åtgärder för att dämpa den katastrofala nedgången inom tekoindustrin och den tekobransch i kris som den socialdemokratiska regeringen tog över 1982.

Jämför jag sysselsättningen över tiden på det sätt som jag har gjort, vågar jag upprepa vad jag sade i svaret till herr Brunander, nämligen att den svenska tekoindustrin har blivit stabilare. Det är klart att tekoindustrin har betydelse för sysselsättningen och därmed också för regionalpolitiken. Jag trodde inte att jag skulle behöva upprepa detta för herr Brunander, eftersom han bör vara väl insatt beträffande de åtgärder som regeringen har vidtagit i hans hemlän – i Borås, Mark och Sjuhäradsbygden.

Förhoppningsvis står tekoindustrin inför en långsiktigt lugnare utveckling, men den har fortfarande svagare lönsamhet än andra industribranscher. Därför behövs det fortfarande stödåtgärder som stärker branschens marknadspositioner och konkurrenskraft.

Det är mot denna bakgrund som regeringen har föreslagit de åtgärder som jag nämnde i mitt interpellationssvar, åtgärder som finns med i årets förslag till budgetproposition: fortsatt försörjningsberedskapsstöd, fortsatta och förstärkta utbildningsåtgärder, fortsatta industripolitiska åtgärder på en relativt hög nivå och sedan en långsam nedtrappning av äldrestödet i socialt acceptabla former. Detta är en nedtrappning som vi har diskuterat inte bara med tekoindustrin utan också med tekoarbetarnas olika organisationer.

Regeringen har i årets budgetproposition föreslagit riksdagen att arbetsmarknadsutbildningsstödet, som hittills har utgått med 10 milj. kr. per år

under de senaste åren, skall få utgå även under den kommande treårsperioden, men då med ett ökat belopp på totalt 20 milj. kr. Vi satsar ytterligare på utbildning för tekoindustrin, vilket är en mycket nödvändig offensiv åtgärd. För förnyelse av utrustning för tekoutbildning vid högskolan i Borås har regeringen föreslagit riksdagen att anvisa 2,5 milj. kr. under nästkommande budgetår och sedan ytterligare pengar budgetåret därpå. Dessa utbildnings-satsningar bidrar till att man kan ge industrin möjligheter att fortleva – så att den inte ytterligare krymper – och då satsa på områden där den blir konkurrenskraftig, och varför inte satsa på områden som innebär att vi också kan få exportframgångar.

När herr Brunander åker runt och pratar och fortsätter att stämpla tekoindustrin som en krisbransch, så handlar jag och den socialdemokratiska regeringen, och vi sätter in åtgärder för att utveckla branschen. Det vore mycket bra om herr Brunander i fortsättningen lämnade sin negativa position när det gäller denna industribransch och i stället talade litet mer om de möjligheter som tekoindustrin verkligen har.

Det beslut som riksdagen fattade 1983 om tekopolitiken ligger fast. Någon förändring föreslås inte i årets budgetproposition. Ett nytt beslut om totalförsvarets utveckling skall, som jag sade, fattas 1987. I samband med det beslutet får vi diskutera om det skall bli några ändringar i försörjningsberedskapsambitionerna när det gäller tekopolitiken.

Anf. 17 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag får väl tacka för det här kompletterande svaret. Industriministern säger att han är bekymrad över den historiebeteckning som jag gjorde, och det begriper jag – det skulle jag också ha varit om jag varit socialdemokratisk industriminister. Den politik som bedrevs i mitten på 1970-talet var uppenbarligen negativ för tekoindustrin. Sedan vidtogs åtgärder, och de har ju också lett till att det har blivit bättre.

I oppositionsställning skrädde inte riksdagsmannen Thage Peterson orden. Han talade om att det var kris både här och där. Men när socialdemokraterna kom i regeringsställning var man inte riktigt lika hurtfrisk. Då började man genast snegla åt eventuella möjligheter att minska på stödet till tekoindustrin, en bransch som är så lokalt förankrad.

Vi har ju faktiskt en mycket stor import av tekovaror, och vi tål inte att den ökar, utan vi måste närma oss målen. Arne Kjörnsberg säger att vi är på väg mot målen, och det får kanske också industriministerns resonemang anses gå ut på. Men då måste man veta vilka målen är. För det närmaste året står man fast vid målet, om jag rätt tolkar industriministerns senaste inlägg. Men vad som kommer därefter vet vi inte. Man skall bara ta hänsyn till de beredskapspolitiska skälen, står det i svaret. Då är jag mycket bekymrad. Vi vet att överstyrelsen för ekonomiskt försvar får mindre pengar. Man kommer att vara mindre benägen att satsa pengar för att stötta tekoindustrin. Då kommer man också att lägga mindre vikt vid det beredskapsbehov som vi har.

Industriministern säger att löftena har infriats. Det har de väl inte. Man har lovat att satsa på tekoindustrin. Företrädare för det socialdemokratiska partiet var nere i Sjuhäradsbygden vid flera tillfällen och talade om att det

inte är några problem med att klara tekoindustrins svårigheter – det är bara att fatta beslut. Men de besluten har vi inte sett mycket av.

Som jag sade finns det positiva drag också i detta sammanhang, och naturligtvis skall man se positivt på framtiden. Men det innebär att man måste satsa på tekoindustrin.

Industriministern säger att anslaget på 20 milj. kr. till arbetsmarknadsutbildning skulle vara en offensiv satsning. I och för sig är utbildningen viktig. Men arbetsmarknadsutbildning måste man ju ha under alla förhållanden när folk blir arbetslösa, och det är inte något speciellt för tekoindustrin. Att man nu satsar på tekoindustrin är naturligtvis bra. Det hade emellertid varit ännu bättre om man hade satsat litet mer helhjärtat på högskolan i Borås. De pengar som anslås enligt budgetpropositionen räcker inte. Man skulle behöva mer pengar där.

Anf. 18 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Herr talman! Tillåt mig fortsätta att tala i bilder när nu detta med vargen har nämnts. Viola Claesson säger att vargen redan är här. Nej, vargen är inte längre här, Viola Claesson. Den har visat sig, men vi har jagat den på flykten.

Jag sade vidare mycket medvetet i mitt inlägg att jag inte tar upp frågor som gäller importbegränsningar, eftersom vi senare får tillfälle att diskutera dessa. Det är bättre att diskutera när man har fakta på bordet än att föra fram spekulationer, av typen att den socialdemokratiska regeringen och väl även de socialdemokratiska riksdagsmännen går i textilimportörernas ledband. Det är nonsens att använda den typen av uttryck.

Ganska sent föregående vår hörde jag en representant för Beklädnadsarbetarnas förbund, Kristina Högmark, tala på en företagardag i Borås. Hennes främsta budskap till dem som var med där, som utgjordes av en mängd företrädare för branschen, var: Sluta nu med att ständigt tala om teko som en krisbransch, för det blir en belastning för branschen, för företagen och för de anställda, utan låt oss i stället se efter vad som är bra i branschen. Det är också det som jag har försökt att göra, utan att blunda för de problem som finns. Jag har därför medvetet gjort en uppdelning i textil resp. konfektion, eftersom det finns olika problem i dessa båda delbranscher.

Jag vill även peka på ett glädjande tecken. För några år sedan var det ingen som ville gå på beklädnadsteknisk linje på gymnasieskolan i Borås, och jag har för mig att det var dåligt ställt på den punkten även i Mark. Nu finns det väldigt många sökande till beklädnadsteknisk linje på gymnasieskolan i Boråsområdet. På AMU-Center utbildar man personal till framför allt konfektionsindustrin, och företagsledningarna och personalcheferna står i kö för att ta hand om de – som jag och de tycker – välutbildade personer som går ut från AMU-Center. Det finns ett sug efter arbetskraft, och det har åtminstone i Sjuhäradsbygdens massmedia lämnats uppgifter om att det är på det här sättet.

Låt oss också se på det som är bra, för annars kommer vi snett. Då blir det, Viola Claesson, som i historien om pojken och vargen – till slut tror man inte på ropen om att vargen är på väg.

Anf. 19 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jag är ledsn att jag hakade på resonemanget om vargen. Eftersom jag också är inblandad i en del frågor som gäller miljöpolitik, naturskydd och djurvård, vill jag inte blåsa under de fördomar som finns om vargen. Men eftersom jag ville visa att jag visste vad Arne Kjörnsberg menade med sitt uttryck vill jag tala om att om det i detta sammanhang skulle finnas något förskräckligt, som skulle kunna föranleda Arne Kjörnsberg att se vargen, borde det i det här fallet vara textilimportörerna.

Jag vet att också Kristina Högmark och Beklädnads medlemmar är mycket bekymrade, om regeringen inte börjar tala klarspråk i denna fråga. Det har nämligen presenterats en mängd ensidiga utredningar, som textilimportörerna själva har satt sitt signum på. Dessa utredningar går hela tiden ut på att visa att landet och dess barnfamiljer skulle tjäna på att vi släppte all tekoimport fri. Men detta är en lögnaktig propaganda.

Jag vet att man, som framhålls i Beklädnadsfolket, Beklädnadsarbetarnas förbunds medlemstidning, sprider propagandan att de socialdemokratiska riksdagsledamöterna har utsatts för lobbyisternas propaganda. Jag hoppas att Arne Kjörnsberg och andra inte faller till föga för dessa påtryckningar – att sådana har förekommit är helt klart.

Enligt Textilrådets beräkningar utgör importpriset för ett plagg ca 40 % av konsumentpriserna. Resten, i genomsnitt 60 % av konsumentpriserna, är inhemska kostnader, dvs. handelns kostnader och moms. Enligt Textilrådet skulle kostnaderna inte minska om importen släpptes fri. Jag tycker inte heller att man behöver grubbla särskilt mycket över detta. Alla som handlar med kläder och andra tekovaror i dag vet ju att trots den enorma importen – i det avseendet leder vi världsligan – får vi inte köpa billiga kläder i vårt land.

När det gäller importen av barnkläder finns det över huvud taget inga speciella restriktioner. Jag vill säga till industriministern: Är det så att ambitionsnivån när det gäller konfektionsindustrin – som är värst därän – inte blir högre än att tekoprogrammet skall bidra till att *dämpa* minskningen av konfektionsindustrins produktionsvolym och exportmarknadsandelar, så innebär det ju att minskningen ändå fortsätter, och det finns inte mycket kvar att minska. Detta vet beklädnadsarbetarna i Sjuhäradsbygden, och de vill gärna ha ett svar, även om det kommer en proposition senare.

Anf. 20 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag noterade med både tillfredsställelse och glädje att Brunander är på reträtt och att han erkänner såväl att tekobranchen under några år på 70-talet kom i ordentlig kris som att budgetpropositionen innehåller många bra saker när det gäller tekoindustrin – låt vara att han anser att åtgärderna alltid är otillräckliga och att de kommer för sent. Men detta sistnämnda är närmast en standardkommentar som man får vänja sig vid.

Vad jag protesterar mot är den falska historieskrivning som Brunander gav om tekoindustrin, för de stora motgångarna för svensk tekoindustri inträffade under åren 1976–1982. Det var ju då som tekoområdena förlorade 21 000 industriarbetsplatser. Jag utgår från att Brunander inte är omedveten om de

enorma slag som då riktades mot Sjuhäradsbygden, mot Mark och andra områden.

Trots äldrestödet, trots att de borgerliga regeringarna pumpade ut hundratals miljoner i ett passivt industristöd, försvann tusentals människor varje år från tekoindustrin. Det var i det läget som jag inledde diskussioner, inte minst med Beklädnadsarbetarnas förbund, om att vi måste ändra på det här. Vi kan inte föra en politik med stora stöd som bara resulterar i en fortsatt nedgång och utarmning av tekobygderna. Då, för tre år sedan, lade vi fram tekopropositionen, tekoprogrammet. Jag hävdar att den ton som slogs an i programmet, de åtgärder som då sattes in har lett till framgång. Det råder i dag en bättre situation i svensk tekoindustri än vad som varit fallet på tio år. Och allra bäst är att det finns många positiva drag i tekoindustrins utveckling. Man ser möjligheter att anställa fler människor – och unga människor – samt att nå ut på exportmarknaderna. Man ger sig in i en kamp också med mycket svåra konkurrentländer. Detta gav jag tekoindustrin – företagsledningarna och de anställda – en eloge för.

Då kan jag inte förstå, Brunander, att det skulle vara något fel att vi gör ytterligare utbildningsinsatser för att ge de svenska tekoföretagen utbildad arbetskraft och att vi visar de äldre tekoanställda i Borås och annorstädes i Sjuhäradsbygden liksom på andra håll att regeringen och riksdagen tror på tekoindustrin, varför vi vill utbilda fler människor på området. Jag protesterar, herr talman, mot den negativa ton som kommit till uttryck när jag mött Brunander tidigare i kammaren och när jag möter honom i dag, då han fortsätter att stämpla tekoindustrin som en omöjlig bransch.

Brunander har inte läst mitt interpellationssvar, och han återkommer till målsättningsdiskussionen. Det är helt fel att påstå att enbart försörjningsberedskapen skall styra tekopolitiken. Något sådant hävdar jag inte heller i svaret. Tvärtom säger jag att det finns en industripolitisk målsättning och en arbetsmarknadspolitisk målsättning. Självfallet har vi både industripolitiska och arbetsmarknadspolitiska mål. Det är dessa mål som motiverat åtgärderna i budgetpropositionen, att vi fortsätter med ett nytt treårsprogram. Jag vet inte vilka kontakter Lennart Brunander och Viola Claesson har i de grupper som de umgås med och vilka tidningar de läser, men det har hälsats från fackförbunden på tekoområdet och från industrin med tillfredsställelse att regeringen går vidare på tekopolitikens område på det offensiva sättet och inte är passiv. Jag beklagar om Brunander och Claesson inte har kunnat inhämta just de reaktionerna. Dessa mål på industripolitikens och arbetsmarknadspolitikens område hänvisar jag till i mitt svar till Brunander.

Får jag sedan avslutningsvis säga följande. Regeringen har höga ambitioner när det gäller tekopolitiken. Det är att sätta tekopolitiken på fötter igen. Det är att ge svensk tekoindustri möjligheter att göra insatser för tekoindustrin som man kan använda som hävstång för att utveckla sina företag och säkra sina arbetsplatser. Därför har vi satt in olika stödformer och föreslagit nya som riksdagen nu har att ta ställning till.

Jag vill gärna göra en vädjan till Brunander och Claesson: Ge svensk tekoindustri en chans genom att fälla några positiva omdömen om den industribranschen, inte bara tala i negativa termer!

Anf. 21 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Industriministerns vädjan att vi skall ge tekoindustrin en chans är egentligen vad interpellationen går ut på. Vi vädjar till regeringen att ge tekoindustrin en chans. Vi menar att tekoindustrin är mycket viktig. Sedan anser industriministern att jag var på reträtt, eftersom jag sade att det finns positiva saker i budgetpropositionen. Jag sade redan i mitt första inlägg att det finns mycket positivt, och det skall vi naturligtvis vara glada för. Men det får inte skymma helhetsintrycket.

Det är naturligtvis bra att använda AMS-utbildningen för att utbilda arbetskraft som efterfrågas. Vi har en efterfrågan på tekoutbildad arbetskraft i Sjuhäradsbygden, tack vare att vi har en ganska stor pensionsavgång. Redan för flera år sedan var vi på det klara med att det kanske rörde sig om 1 000 arbetstillfällen om året som på det sättet måste tillsättas.

Sedan måste jag fråga industriministern varför industriministern tidigare och nu i budgetpropositionen igen påstår att vi har nått 30-procentsmålet och redovisar att vi har en produktionsvolym på 36 % inom textilindustrin och något lägre inom övrig tekoindustri. Det är ju inte riktigt. När vi satte upp målet år 1979 var den inhemska andelen av det som tillfördes den svenska marknaden, som jag sade redan tidigare, klart under 30 % i samtliga fall. Skall vi kunna diskutera tekopolitikens målsättning måste vi ha samma utgångsvärden. Det är detta jag protesterar emot, och det är där jag tycker det finns anledning att ifrågasätta vad socialdemokraterna egentligen vill när de på detta sätt försöker ge en falsk bild av verkligheten.

Det är naturligtvis riktigt att vi skall ha en positiv syn på framtiden och tala om vad som är bra inom tekoindustrin, för visst är det mycket som är bra. Annars hade vi inte haft den tekoindustri vi har. Men i dag diskuterar vi socialdemokratisk tekopolitik, och då är det inte lika lätt att vara positiv.

Talmannen anmälde att Viola Claesson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 22 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag påstår i industridepartementets bilaga till budgetpropositionen att tekoindustrins situation är gynnsammare än tidigare, och det är den. Jag påstår vidare att 30-procentsmålet för textilindustrin enligt mycket grundliga och noggranna beräkningar som gjorts av industriverket har överträffats. Men jag påstår att 30-procentsmålet inte har uppnåtts vad gäller konfektionsindustrin. Jag påstår också att 1978 års produktionsvolym inte heller har uppnåtts.

Talmannen anmälde att Lennart Brunander anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 23 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Ulla Tillander har frågat mig om regeringen är beredd att göra motsvarande insatser inom Malmöregionen om Kockums varv läggs ner som de som vidtogs för att lindra effekterna av nedläggningen av Uddevalla-varvet.

Riksdagen beslutade år 1983 om varvspolitiken fram t. o. m. år 1986. I beslutet ingick bl. a. att svensk varvsproduktion skulle stödjas dels med ett finansieringsstöd i form av räntestöd och kreditgarantier, dels med direkta stöd i form av avskrivningslån. Det direkta stödet upphörde i och med utgången av år 1985. 1983 års riksdagsbeslut om varven utgick ifrån att varven efter år 1985 skulle vara lönsamma utan direkt stöd.

Jag avser föreslå regeringen att i mars 1986 för riksdagen framlägga en proposition i vilken den samlade synen på svensk varvsindustri presenteras. Bland de frågor som avses innefattas i propositionen vill jag nämna marknadsläget för varvsindustrin och stödsystemet i andra länder, stöd till svensk varvsindustri efter 1986, Svenska Varv-koncernens struktur och ekonomi samt den statliga stödadministrationens organisation. I enlighet med ett löfte som jag gav här i riksdagen i december förra året så informerar innevarande vecka tjänstemän från industridepartementet samtliga riksdagspartier om underlaget för denna proposition.

Svenska Varvs och Kockums styrelser anser att nybyggnad av handelsfartyg vid Kockums inte kan ske på kommersiella villkor. En fortsatt produktion kan enligt den bedömning man gör ske endast med omfattande subventioner under en följd av år. Från styrelserna har man inte begärt några subventioner. Däremot har man uttryckt önskemål om att under januari månad få veta om den kommande propositionen kommer att innehålla förslag om direkta subventioner till varven, och därmed till Kockums.

Kockums verksamheter inom områdena marinteknik och undervattens-teknik har inte ifrågasatts, varken i Kockums eller Svenska Varvs styrelser.

Jag är fullt medveten om att samtliga berörda är mycket angelägna om att så snart som möjligt få besked om vissa avgörande delar i den framtida varvspolitiken; detta för att styrelserna i Kockums och Svenska Varv utan dröjsmål skall kunna fatta beslut rörande den fortsatta handelsfartygsproduktionen.

Inför regeringens ställningstagande sker nu inom industridepartementet en noggrann genomgång och utvärdering av ett omfattande material som nu lämnas från bl. a. lokala regionala myndigheter samt från fackliga organisationer.

Min ambition är att kunna lämna besked om regeringens inställning i fråga om fortsatt produktionsstöd för svensk fartygsproduktion inom några veckor.

För dagen vill jag inte föregripa regeringens överväganden och beslut. Men jag vill göra klart att regeringens beslut, oavsett vilket detta kommer att bli, kommer att utformas på sådant sätt att det långsiktigt gagnar den industriella utvecklingen och därmed sysselsättningen i Malmöregionen.

*Om Kockums varv
i Malmö*

Anf. 24 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag vill tacka industriministern för svaret på min interpellation.

Då Malmöhus län är ett av de län som har det största invånarantalet, Malmö är den största orten i länet och Kockums varv den största arbetsplatsen, och då detta varv hotas av nedläggning, förstår man storleken av de problem som vi nu står inför.

Det finns siffror som belyser arbetslösheten i Malmö och i Malmöhus län. Arbetslösheten har legat på en hög nivå i Malmö under hela 1980-talet. Under 1985 uppgick arbetslösheten i Malmö till ca 6 %, vilket innebär en mer än dubbelt så hög nivå som för riket som helhet, där den var 2,9 %. Ett mått på den nyfattigdom som finns i Malmö är att det utöver de 6 000 öppett arbetslösa finns 5 400 personer i olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder och 1 000 asylsökande som inte får arbete. Det är siffror som är dubbelt så höga som riksgenomsnittet och fullt i klass med Norrlandslänen. Procentuellt snarare överstiger än understiger siffran 10 % – detta redan nu i ett av Sveriges största tätortsområden.

Ett annat och otvetydigt bevis på utvecklingen i Malmö ges av socialbidragens storlek 1985. De uppgick då till 300 milj. kr. och kan jämföras med 50 milj. kr år 1980.

Vad händer i en sådan situation om också Kockums civila fartygsproduktion läggs ned? Sansade bedömare säger sig inte kunna tänka den tanken ut – rimligen inte heller någon sansad politiker. Kockums måste finnas kvar eller ersättas av livskraftig industri med samma omfång. Vi vet att man inte gör det över en natt – det tar sina år, och under den tiden måste Kockums få finnas kvar. En tilltalande ambition är i så fall Uddevallamodellen. En stor livskraftig framtidsindustri som genererar en tät struktur av små företag är vad vi behöver. Malmö är underförsörjt i båda dessa avseenden.

När man absolut kräver att Kockums måste finnas kvar beror det på att det finns starka skäl för detta. Om Kockums civila fartygsproduktion läggs ned får vi i Malmö en sysselsättningssituation som är fullkomligt oacceptabel. Det är ett viktigt argument för att göra allt för att rädda Kockums. 2 300 på Kockums skulle direkt beröras. Till det kommer ca 1 300 som arbetar som underleverantörer. Enligt länsarbetsdirektören i Malmöhus län skulle vi få mellan 6 000 och 10 000 färre arbetstillfällen, och då är siffran inte tilltagen i överkant. Det skulle alltså bli stora effekter på en redan dålig arbetsmarknad. Och det finns naturligtvis också andra skäl än sociala för Kockums.

Kockums styrelse beräknar att det behövs 200 milj. kr. för att göra varvet konkurrenskraftigt på lika villkor med varv i andra OECD-länder – 200 milj. kr. under ett par år. Det är en liten summa jämfört med vad som skulle behövas om den civila produktionen vid Kockums läggs ned. Det skulle kosta upp mot 600 milj. kr. per år enligt länsarbetsdirektören.

Nu säger industriministern att detta krav inte har framförts. Men Kockums styrelse framför ju inte sina äskanden till regeringen utan till Svenska Varv, och man har alltså framfört detta på den väg som är tillgänglig, via Svenska Varv – och man begär svar snabbt.

Industriministern lovar att ge besked inom några veckor. Men de som står i närtkontakt av tredje graden med dessa problem anser att det svaret är alltför

svävande. Man begär helt enkelt ett klart besked före månadsskiftet. Och eftersom detta svar rimligtvis måste bli positivt – något annat är i dagsläget helt otänkbart – finns det ingen anledning att tveka. Ge klart besked här och nu!

Döljer sig möjligen ett positivt besked bakom följande formulering i svaret: "Min ambition är att kunna lämna besked om regeringens inställning i fråga om fortsatt produktionsstöd för svensk fartygsproduktion inom några veckor"?

En annan omedelbar åtgärd som staten kunde bidra med och som absolut borde vidtas är att lägga beställningen på den planerade isbrytaren hos Kockums. Det skulle omedelbart ge varvet arbete under ett halvt år. Medel har beviljats i årets budgetproposition för byggandet av isbrytaren. Det måste vara en självklarhet att Kockums får uppdraget att bygga isbrytaren.

Påståendet att det bara är finska varv som kan bygga bra isbrytare håller inte. Kockums har både kapacitet och erfarenhet nog att bygga också bra isbrytare. Det gäller bara att bryta isen.

Herr talman! Om Kockums bereds tillfälle att konkurrera på lika villkor med andra varv öppnas nya fartygsmarknader. Marknaden för kryssningsfartyg och färjor går för närvarande i stort sett Kockums näsa förbi, men med 200 milj. kr. som säkerhet skulle man kunna konkurrera med andra länder på lika villkor. Är industriministern beredd att ge Kockums den chansen och ge besked snart, med andra ord före månadsskiftet januari-februari?

Anf. 25 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag har, herr industriminister, bett att få gå in i denna debatt för att visa att Kockumsproblematiken enligt min uppfattning är en problematik som berör hela vår nation. Sverige har av tradition varit en av de ledande skeppsproducenterna i världen. Vi kan inte tillåta att skeppsbyggnadsindustrin, ett adelsmärke över svensk teknologi och svenskt industrikunskande, går i graven utan att alla ansträngningar för att undvika detta görs. Kockums framtid är alltså inte ett problem som berör bara Malmöregionens politiker och människor, utan det berör hela Sveriges folk.

Jag skulle vilja ta fasta på den sista meningen i industriministerns svar till Ulla Tillander. Det är naturligtvis min förhoppning att regeringens beslut utformas så, att det långsiktigt gagnar den industriella utvecklingen i Sverige och därmed sysselsättningen i Malmöregionen.

Jag skulle därefter vilja uppehålla mig vid ett par speciella vändningar i industriministerns svar, som jag finner intressanta och som möjligen döljer vissa signaler. Industriministern kanske frågar efter idéer till och synpunkter på tankarna kring den kommande propositionen. Jag avser här den lista över element i propositionen som finns i tredje stycket på svarets första sida.

Det är särskilt ett av dessa element som jag är intresserad av, nämligen industriministerns påpekande att övervägandena kommer att omfatta "stödsystemet i andra länder". Hur kan vår varvspolitik påverkas av andra länders stödsystem? Hur kan regeringen ta med den frågan i sin bedömning? Överväger verkligen industriministern att låta stödsystem i andra länder som strider mot internationella överenskommelser legalisera en fortsatt hopplös subventionspolitik? Jag skulle vilja veta om det är skälet till att industriminis-

Prot. 1985/86:58
14 januari 1986

*Om Kockums varv
i Malmö*

tern nämner detta element i sin lista.

I listan saknar jag ett par element, som jag tycker att det skulle vara mer konstruktivt och angeläget att diskutera. Ett sådant är om industriministern avser att ta hänsyn till den betydelse den möjligen fortsatta nyproduktionen av skepp i svensk industri har för exempelvis den teknologiska nivån i Sverige. Vi har vid många svenska högskolor en avancerad och kompetent utbildning i skeppsbyggnadskonst. Jag ser det som ett mycket tungt argument för fortsatt skeppsbyggnad i Sverige att denna del av den teknologiska vetenskapen bevaras i vårt land. Jag önskar att regeringen tar med detta i sina överväganden, och gärna också i sina redovisningar för oss "amatörenergimistrar" i oppositionspartierna.

Jag har ytterligare en fråga som det vore värdefullt om industriministern ville kommentera. I Malmöregionen finns det stora byggnadsföretag som är djupt engagerade i bl. a. produktionen av kryssningsfartyg på Kockums varv. Det är levande, kompetenta svenska industriföretag med god solvens, hög likviditet och mycket gott internationellt anseende. Skulle industriministern vara beredd att överväga en förhandling vari dessa företag erbjuds att inträda såsom delägare i Kockums? Det är en åtgärd som inte vore onaturlig, med hänsyn till det mycket stora underleverantörsengagemang som företagen nu faktiskt har i Kockums produktion av de två kryssningsfartygen.

På den andra sidan i svaret kommenteras nusituationen hos Kockums så, att jag måste få fråga industriministern om den tidigare mycket omtalade färjeaffären med en tysk redare har förfallit. Det har på sista tiden varit uppseendeväckande tyst i denna fråga, och industriministerns kommentarer till nusituationen indikerar verkligen att det är fara värt att denna affär förfallit. Om så är fallet, industriministern, vad har vi då egentligen att tala om?

Vill industriministern möjligen också utveckla hur situationen ser ut i det korta perspektivet, så att vi, när vi fortsätter att överväga dessa frågor, vet om vi verkligen har tid på oss till mars eller inte?

Anf. 26 HANS PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! För ett par år sedan besökte ett större antal riksdagsledamöter från regeringspartiet Skåne och Malmöhus län. När jag tog del av presskommentarerna fann jag att kolleger från norra och mellersta Sverige uttryckte sin förvåning över arbetsmarknadssituationen och den höga arbetslösheten i Malmöhus län. En kollega från ett Norrlandslän var överraskad över att Sveriges sydligaste län hade liknande problem som dem han var van vid hemifrån.

Jag blev ganska fundersam över presskommentarerna. Vi riksdagsledamöter från Malmöhus län har under mer än ett decennium försökt att här i riksdagen driva någon form av upplysningsverksamhet om de problem som finns i Malmöhus län och om hur de har förvärrats för varje år. Av presskommentarerna att döma har vårt upplysningsarbete inte fungerat. Bilden av det överhettade länet, drömmen om Örestad osv. försvann redan i början av 70-talet, men den bilden visade sig finnas kvar hos kollegerna från norra och mellersta Sverige.

Jag inser att industriministern är medveten om regionens prekära läge.

kanske t. o. m. om att Malmö håller på att förblöda, om pessimismen som ger grogrund för politiska ytterlighetsriktningar som man så sent som före valet trodde vara ett skämt och om tendenser till flyktingfientlighet som bottnar i kampen om de få jobben.

I dag handlar debatten om en eventuellt ny nedläggning och därmed om ytterligare arbetslöshet. Den handlar om huruvida Kockums i Malmö har möjligheter att överleva eller om varvet till stor del måste försvinna. Den handlar om vårt sista kvarvarande varv för nybyggnad av handelsfartyg, ett varv med stort teknologiskt kunnande och en rationell produktionsteknik. Detta till trots har det svårigheter att hävda sig i den internationella konkurrensen, där nationerna försvarar sina egna varvsindustrier med omfattande subsidier.

Men debatten handlar också om speciella insatser inom Malmöregionen om Kockums varv eventuellt läggs ner. Det är viktigt att denna debatt har förts och att den hålls levande. Det handlar ju om arbetstillfällena för kvalificerade yrkesmänniskor som lever i stor oro inför framtiden. Vilken lösning regeringen än väljer måste det till extraordinära insatser för att skapa sysselsättning och minska arbetslösheten i denna betydande region.

Industriministern framhåller nu att det kommande regeringsbeslutet skall utformas så, att det långsiktigt gagnar den industriella utvecklingen och därmed sysselsättningen i Malmöregionen, detta oavsett hur beslutet om Kockums varv blir. Det är det positiva i interpellationssvaret, och i den allmänna bedrövelsen hälsar jag detta med stor tillfredsställelse. Vad det innebär och hur det går för Kockums varv får vi tyvärr inte veta. Jag förstår att ärendet måste ta sin tid, men detta är till föga tröst för dem det berör.

Anf. 27 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Det finns två enligt min mening mycket starka skäl till att regeringen skall medverka till fortsatt produktionsstöd till Kockums. Det ena är arbetsmarknadsskäl, och det har beskrivits av de två föregående talarna. Trots att den öppna arbetslösheten i Malmöhus län har minskat under det gångna året är den fortfarande omfattande. Nära 15 000 öppet arbetslösa finns i länet, och det är betydligt över riksgenomsnittet. I Malmö kommun omfattar arbetslösheten över 6 000 personer, vilket innebär att den uppgår till 5,3 %. Det innebär att Malmö har en betydligt högre procentuell andel arbetslösa än riket i genomsnitt. Den höga arbetslösheten i Malmö är ingenting som uppstått på ett eller två år, utan Malmö har under hela 1980-talet levt med permanent hög arbetslöshet. Det här visar dimensionerna på arbetsmarknadsproblemen i Malmö och Malmöhus län. Det som en gång kallades för en överhettad region kan man nu med fog påstå vara en hårt krisdrabbad region. Arbetsmarknadsskälerna är således starka för ett bevarande av Kockums.

Men det finns också ett annat skäl som kanske i alltför liten utsträckning har kommit fram i debatten kring varven, nämligen det industripolitiska skälet. Sverige hör till de länder som kraftigast har bantat sin varvskapacitet. I dag återstår endast ca 10 % av den nybyggnadskapacitet vi hade för tio år sedan. Vi har rationaliserat hårt, och vi har uppnått ett konkurrenskraftigt kostnadsläge. Kockums är ett effektivt och kostnadsmässigt konkurrenskraf-

tigt varv som hävdar sig i jämförelse med de internationellt ledande varven. Men tyvärr har detta inte någon betydelse för möjligheterna att ta order, eftersom det är storleken på subventionerna som är avgörande. För att ett svenskt varv skall kunna ta hem order måste subventionerna hos oss vara jämförbara med åtminstone de viktigare konkurrerande varvsnationernas.

De industripolitiska skäl som talar för Kockums är flera. Varvet är av betydelse för handelsflottan, för underleverantörerna, för den marina kulturen. Det är betydelsefullt att ha kvar en produktion av handelsfartyg för att hänga med i den marin-tekniska utvecklingen. Jag tycker att det är mycket viktigt att regeringen väger in dessa aspekter när man gör sin bedömning om Kockums framtid.

I industriministerns svar finns, som jag tolkar det, två positiva ting. Det ena är att industriministern säger att han är beredd att ge ett besked inom några veckor om eventuellt fortsatt produktionsstöd för svensk fartygsproduktion. Att få ett snabbt besked om regeringens inställning i denna fråga är något som har efterlysts av såväl de fackliga organisationerna som av Kockums. Det andra beskedet, som industriministern också givit i tidningsintervjuer och nu ger i avslutningen på sitt interpellationssvar, är att han oavsett vilket beslut regeringen kommer att fatta inte tänker lämna Malmö i sticket.

Jag vill till industriministern säga att regionen har så pass allvarliga arbetslöshetsproblem att det behövs såväl ett fortsatt produktionsstöd till Kockums som andra insatser för att skapa jobb åt dem som i dag går arbetslösa. Det får inte bli så att Kockums framtida öde avgörs på grundval av rent företagsekonomiska bedömningar. Det måste vara arbetsmarknadsskäl och industripolitiska skäl som avgör vilket ställningstagande regeringen intar.

Jag vill avslutningsvis understryka att de två skäl jag redovisat talar för att regeringen bör bevilja fortsatt produktionsstöd till varvet.

Anf. 28 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! När man talar med centrala beslutsfattare i Sverige framgår att det, som här har påpekats, föreligger en klar missuppfattning om att Skåne i allmänhet och Malmö i synnerhet flyter av mjölk och honung. Ingenting kan i dagsläget vara mer felaktigt.

När det gäller varven har den här regionen, Malmöhus län, på mindre än åtta år blivit av med två och ett halvt Uddevallavarv. När vi i dag talar om hur stor betydelse de kvarvarande 2 300 arbetstillfällena på Kockums har, skall vi i sammanhanget ha klart för oss vad de övriga arbetstillfällena motsvarande två och ett halvt Uddevallavarv betydde för vår region.

Man skall vara ärlig när man talar här i kammaren. Jag tillstår således att det intryck som finns centralt i Sverige i dag till viss del är ett resultat av lysande pedagogiska föreläsningar, som hållits av framför allt skånska företrädare för partierna för 10–15 år sedan. Då lyckades man i riksdagen göra det omtalat vilka enormt stora förutsättningar Malmö stad och Malmöregionen hade. Men vi ser i dag att alla sådana förutsättningar i princip har försvunnit. Det var väl en av de största luftballonger som någonsin tillverkats. Vi lever alltså i en mycket besvärlig situation. Som

någon här korrekt påpekade är det många malmöbor som i dag upplever situationen så, att Malmö stad är satt på någon form av undantag.

Herr talman! Om man jämför antalet arbetslösa i dag i Malmö med antalet arbetslösa i Stockholm, finner man att det faktiskt är färre arbetslösa i Stockholm trots att Stockholm har tre gånger så många invånare. Stockholm har i dag knappt 6 000 arbetslösa. Det är väl då inte svårt, herr statsrådet, att sätta sig in i den situation som skulle uppstå om Stockholm i stället hade haft 20 000 arbetslösa. Hur hade då samtliga representanter för alla partier uppträtt här i talarstolen? Jag tror inte att jag överdriver om jag säger att paniken hade legat på lur om man samtidigt – som lök på laxen – också hade pekat på det förhållandet att siffran 20 000 skulle ökas till närmare 30 000.

Det är klart att man för Malmös vidkommande hade varit tacksam, om man hade haft ett antal medelstora företag i stället för dagens alltför stora beroende av Kockums. Det är bra om alternativ kan skapas när det gäller Malmö. Men jag frågar mig, och jag vågar påstå att jag har full rätt att ställa frågan: Finns det några alternativ? Var kan vi i dag gräva fram företag som svarar mot de aktuella 2 500–3 000 arbetstillfällena? Jag är fräck nog att också säga att dessa skulle vi egentligen ha behövt även om inte Kockums lades ned – med tanke på Malmös siffror i dag vad gäller antalet arbetslösa.

Jag menar således att det är fel, som man gör på en del håll i dag, att gå ut och säga att Kockums måste läggas ned. Ett sådant beslut måste fattas efter ett mycket omfattande övervägande. Jag är klar över att det kostar pengar att driva Kockums vidare. Men det kostar kanske ännu mera att lägga ned handelsfartygsproduktionen.

Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet. Jag är klar över att det kostar pengar att fortsätta att driva Kockums. Men samtidigt innebär en verksamhet vid Kockums i dag att Kockums beställer varor för 900 milj. kr. i Sverige. Om handelsfartygsproduktionen läggs ned, var skall då berörda företag placera dessa order? Hade de haft chans att placera dessa order på annat håll, hade de säkert redan gjort det.

Vidare är det beklagligt att vi saknar en marknadsekonomi inom varvsnäringen. Hade det funnits spår av en sådan inom varvsnäringen, hade Kockums aldrig behövt figurera i den här debatten som företaget i dag måste göra. Jag hoppas, herr statsrådet, att man synnerligen noga överväger saken innan beslut fattas om en eventuell nedläggning av Kockums handelsfartygsproduktion.

Anf. 29 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag har utlovat att propositionen om varvspolitiken kommer till riksdagen den 10 mars, och vi får tillfälle att diskutera varvspolitiken under våren. Jag har tidigare i frågesvar sagt att kammarens ledamöter får invänta den tidpunkten för en debatt om varven och varvspolitiken. Jag har emellertid förståelse – t. o. m. full förståelse – för att riksdagsledamöter från Malmöregionen otåligt vill diskutera Kockums och varven, och jag har med största uppmärksamhet lyssnat på inläggen här.

Jag har lovat att före denna tidpunkt, inom några veckor, ge ett särskilt besked om huruvida propositionen kommer att innehålla direkta subventioner till varven. Detta besked kommer naturligtvis i första hand att vara ett

Prot. 1985/86:58
14 januari 1986

*Om Kockums varv
i Malmö*

besked med adress till Svenska Varv och Kockums.

Jag vill inte forcera fram ett ställningstagande, därför att detta rör sig om, precis som har betonats i alla inlägg, mycket allvarliga frågor med långtgående konsekvenser för många människor och för en region. Det är naturligtvis också viktiga frågor som kan påverka utvecklingen i Malmöhus län och Malmöregionen under år framöver. Man bör ha respekt för att jag inte i någon fråga arbetar så att jag inte har tillräckligt underlag för ett beslut eller ett svar – hellre tar jag kritiken för att ett beslut eller ett svar dröjer. Jag vill inte heller arbeta på det sättet att vi i departementet inte hinner bearbeta allt material som kommer in i denna fråga, och det är för närvarande inte litet. Jag vill att allt material skall behandlas seriöst, och jag har sagt till mina medarbetare på industridepartementet att allt material som kommer in skall bli föremål för experters genomgång och granskningar.

Det var mot denna bakgrund som jag i ett frågesvar till Nic Grönvall utlovade information om varvens läge till samtliga riksdagspartier i förväg, och denna information kommer att lämnas nu i veckan.

Många överläggningar äger nu rum, och i kväll har vi överläggningar med de lokala facken på Kockums.

Det är mer än ett missförstånd i Ulla Tillanders inlägg. Vad jag har sagt i svaret är att varken Kockums eller Svenska Varv har begärt några subventioner. Däremot har naturligtvis både Svenska Varv och Kockums underrättat regeringen om Kockums situation och uttryckt önskemål om ett snabbt besked om huruvida propositionen kommer att innehålla några förslag om direkta subventioner till varven eller inte.

Jag skall kommentera ett par saker som Nic Grönvall sade. Vi har noterat hans önskemål och synpunkter. Avsikten med att redovisa andra länders stödsystem är först och främst att redovisa dem för riksdagen. Min ambition är också här att riksdagen skall få ett ordentligt och fullgott underlag för ett kommande beslut. Vi är naturligtvis intresserade av att gå igenom andra länders stödsystem i den mån vi kan få dem redovisade. Livet och varvssituationen i världen är ju sådana att man inte alltid får riktiga uppgifter om stödsystemen.

Jag vill inte kommentera de frågor av Nic Grönvall som är rena företagsfrågor – jag anser inte att det här är rätt forum för att kommentera dem. Men naturligtvis vill jag säga följande: Kockums behöver nya order vilket beslut som än kommer att fattas.

Många har talat om arbetsmarknadssituationen i Malmöregionen och i Malmöhus län. Jag vill gärna understryka vad ni har sagt. Den är mycket svår, för att inte säga allvarlig, och jag är väl medveten härom. Detta förhållande skall också finnas med i regeringens bedömningar.

Eftersom Ulla Tillander är interpellant vill jag ägna henne speciell uppmärksamhet. Hon har, liksom sina riksdagskolleger – fullt berättigat, tycker jag – talat om behovet av sysselsättningsfrämjande insatser i Malmö. Jag har en fråga som hon kan svara på vid tillfälle, det behövs inget svar i dag: Kan jag räkna med hennes partikamraters stöd för insatser i Malmö? På grund av regeringens satsning i t. ex. Uddevalla, som Ulla Tillander ser som ett föredöme, utsätts jag nu för en mycket stark kritik från ledande centerpartister runt om i landet. Dåvarande partiledaren Fälldin kritiserade

mig under hela valrörelsen för varvspolitiken och satsningarna i Uddevalla. Min företrädare Nils G. Åsling har i Svenska Dagbladet kritiserat mig för planlösa och penningslukande insatser som ett led i röstfisket i Uddevalla. Faktum är, herr talman, att ledande centerpartister nu använder Uddevallasatsningen som det främsta exemplet när man angriper mig och regeringen för regionalpolitiken. Kanske jag vid tillfälle kunde få besked, om centerpartiet är att räkna med för insatser i Malmöhus län.

Anf. 30 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Beträffande det som industriministern betecknade som en missuppfattning måste jag säga, att det sättet att uttrycka sig som görs i svaret om subventioner är en vilsledande lek med ord. Men får man pengar är saken klar. Vad man från Kockums sida vill ha är ett klart och snabbt besked.

Jag skulle vilja beröra en annan fråga som industriministern tar upp i svaret. Det gäller de långsiktiga åtgärder som skall gagna den industriella utvecklingen och därmed sysselsättningen i Malmöregionen. Det är nog bra med långsiktighet, men vad man nu vill ha är faktiskt en lösning på en akut kris. Det är lätt att sätta upp långsiktiga mål, och det är lätt att göra långa önskelistor över vad de målen skall uppfylla. Betydligt svårare är det att lösa den akuta krisen, och det är den som plågar Malmö nu. Därför måste en långsiktig lösning ta upp och behandla också den akuta krisen. Det ena goda utesluter inte det andra. Både nuet och framtiden måste in i perspektivet. Om man inte stöder Kockums nu och några år framåt, utan kastar ut mellan 6 000 och 10 000 människor i arbetslöshet, tror jag att den enskilde har mycket svårt att förstå visheten i en sådan långsiktig planering. Ambitioner-na må vara aldrig så högt ställda, när människor är oroliga för morgondagens jobb kan man inte komma med visioner som i bästa fall rör 1990-talet.

När man kommer till de åtgärder som måste vidtas bör man återigen överblicka den sydsvenska arbetsmarknadssituationen i dag och med historiskt perspektiv. Då ter det hela sig ganska dystert, i synnerhet för Malmö, som är centralorten. Man kan faktiskt inte med bästa vilja i världen påstå att regeringen har gjort mycket för att förbättra situationen där, och det är faktiskt Malmö och Malmöregionen vi nu diskuterar. I vissa anmärkningsvärda situationer har det t.o.m. varit tvärtom. Nu tänker jag bl. a. på det ödesdigra och olyckliga beslutet att lägga ner tandläkarutbildningen i Malmö och koncentrera utbildningen till Stockholm. Tyvärr har det beslutet litet av symbol över sig. Det måste vara ett besvärande faktum att koncentrationen till Stockholm, som är – vilket tidigare sagts i debatten – en närmast överhettad arbetsmarknad, som praktiskt taget saknar arbetslöshet, inte kunde få regeringen att tänka om ens i den frågan. Det är inget undantag, utan det är regel att så sker. Vad man kan hoppas på nu är att regeringen tänker om när det gäller en sådan inställning. Är man beredd till det?

Anf. 31 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag vill gärna kommentera industriministerns senaste anförande på det sättet att jag känner stor respekt för det allvar för problemen som han här redovisar. Jag accepterar förklaringen till att stödstrukturerna i andra länder skall utredas i samband med prövningen.

Jag vill också kommentera listan över ämnen för utredning på följande sätt: Om inte vi här i riksdagen eller beslutsfattare i Svenska Varv eller Kockums styrelse kan känna en fast övertygelse om att en marknad kan uppstå för fartygsproduktion på kommersiella villkor inom överskådlig tid, kan Kockums inte överleva som ett levande företag. Det är dit som all utredning och allt studium nu skall koncentreras: Kan vi tro att en marknad kommer tillbaka för Kockums? I så fall skall vi hjälpa Kockums dit.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1985/86:88 om näringspolitiken

Anf. 32 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Erik Holmkvist har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att hejda en utveckling bland i synnerhet de mindre företagen vars mest synliga tecken sägs vara en bristande investeringsvilja med förödande konsekvenser för utveckling, ekonomi och sysselsättning.

Låt mig få konstatera att jag inte förstår vad det är för utvecklingstendens som Erik Holmkvist avser. Faktum är att det finns en stark investeringsvilja. Således ökade de små och medelstora industriföretagens investeringar med 20 % mellan åren 1982 och 1985 efter att ha minskat med drygt 20 % mellan 1979 och 1982. Enligt SHIO:s Småföretagsbarometer avser nästan 45 % av de små industriföretagen att göra maskininvesteringar under det närmaste året.

Till grund för denna gynnsamma utveckling av småföretagens investeringar ligger bl. a. den allmänna ekonomiska politik som regeringen fört samt de riktade insatser som gjorts inom ramen för industripolitiken. Regeringen har bl. a. förstärkt de regionala utvecklingsfondernas resurser, ett särskilt stöd till teknikbaserade företag har införts och Småföretagsfonden, som skall förstärka riskkapitalförsörjningen till småföretagen, har inrättats. Som regeringen deklarerat i budgetpropositionen kommer denna politik att ligga fast. Härigenom skapas den fasta grund som är nödvändig för företagens investeringsplanering.

Anf. 33 ERIK HOLMKVIST (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Industriministern säger i sitt svar att han inte förstår vad det är för en utvecklingstendens jag menar när jag hävdar att vi i vårt land inte har råd med den som jag kallar det "inrikes emigration" som sker då 270 000 mindre och medelstora företag inte expanderar och investerar så som de kunde göra. Socialdemokratin visar alldeles tydligt att den inte förstår vad som är på väg att hända. Industriministern hänvisar till Föreningsbankens och SHIO-Familjeföretagens Småföretagsbarometer som presenterades hösten 1985 som stöd för sin tes om att allt är bra. Hans påstående visar att han inte har läst Småföretagsbarometern rätt. Den redovisar klart hur illa ställt det i verkligheten är i de mindre företagen.

I Småföretagsbarometern finns nämligen följande att läsa:

- Fler än hälften, eller 59 %, av de mindre företagen avser inte att nyinvestera i maskiner eller inventarier den närmaste 12-månadersperioden trots de mycket låga investeringar som gjorts under hela 1980-talet.
- Exportföretagen har en minskad optimism.
- Lönsamheten har försämrats. 32 % har mindre tillfredsställande lönsamhet nu än för ett år sedan.
- Överskottet har minskat eller inte nått inflationstalet.
- Likviditeten har försämrats i ganska många företag.
- Kostnaderna ökar mer än inflationen.

I en parallell utredning bland samma grupp företag sägs att skattelagstiftningen alltmer blir ett hinder för fortsatt expansion. Framför allt är det marginalskatter och förmögenhetsskatter som utgör detta hinder. Men det som framför allt är oroande är att företagen i undersökningen klart säger ifrån – detta är mycket viktigt – att de inte vill ha fler anställda. Det innebär att företagen inte längre växer, vilket vore naturligt.

Detta kunde man läsa i undersökningen bland de mindre företagen.

Industriministern säger i interpellationssvaret att han "inte förstår vad det är för utvecklingstendens som Erik Holmkvist avser".

Min första fråga till industriministern är därför:

Förstår industriministern nu att vi är inne i en i högsta grad oroande utveckling med hänsyn tagen till den utredning som är presenterad?

Industriministern fortsätter i interpellationssvaret:

"Till grund för denna gynnsamma utveckling av småföretagens investeringar ligger bl. a. den allmänna ekonomiska politik som regeringen fört
---."

Han talar om riktade insatser, förstärkta utvecklingsfonder, stöd till teknikbaserade företag och den inrättade Småföretagsfonden.

Inget av allt detta har de mindre företagen egentligen begärt. Det är ju just genom bl. a. denna politik som framgångsrika företagare, och även mindre framgångsrika, flyr Sverige och antalet jobb inte ökar i den takt som skulle kunna vara möjlig. Jag menar att denna politik måste ändras.

Få grupper har så systematiskt utnyttjats såsom skattekosor som de mindre företagen. Socialdemokratin har genom riksdagsbeslut, tillsammans med kommunisterna, belastat dessa företag med 15 miljarder kronor i ökade skatter och avgifter enbart under de tre senaste åren. Bara 1985 beräknas dessa skatter och pålagor ha ökat med något mer än 5 miljarder kronor.

Antalet konkurser och nedläggningar, fusioner och överlåtelser av företag visar hur allvarligt företagen drabbas av utvecklingen.

Min andra fråga till industriministern är:

Är industriministern medveten om att om bara hälften av vårt lands småföretag anställde en person var, vilket borde vara fullt möjligt, skulle vår arbetslöshet kunna näst intill raderas ut på mycket kort tid?

Nyckeln till tillväxten i vårt lands ekonomi och ökad sysselsättning skall sökas, och måste sökas, i de mindre företagen – det tror jag att vi alla är överens om. Den nyckeln är stimulans – inte hinder, inte fler regleringar och inte ökade skatter.

Den nyligen framlagda budgetpropositionen saknar initiativ, menar jag,

som ökar företagens vilja och motivering för expansion och utveckling – tyvärr.

Till sist: Är industriministern beredd att ta initiativ till rundabordssamtal tillsammans med de mindre företagen för att gå igenom de problem som dessa företag har, så att vi får en bättre utveckling och fler jobb i vårt land?

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 34 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag har många gånger i riksdagen talat väl om småföretagen och sagt att de har en utomordentligt stor betydelse för sysselsättningen i Sverige. En tredjedel av det totala antalet sysselsatta är verksamma inom små och medelstora företag. Småföretagen svarar för en betydande del av sysselsättningen på de mindre orterna, och småföretagen har en mycket stor betydelse regionalpolitiskt sett.

Enligt SHIO:s Småföretagsbarometer hade en fjärdedel av småföretagen hösten 1985 ökat sin sysselsättning under det senaste året. Och – detta är mycket viktigt att framhålla – en lika stor andel avsåg att öka sin sysselsättning under den kommande 12-månadersperioden.

Regeringens politik har bl. a. inriktats på att hålla den svenska kostnadsutvecklingen under kontroll för att vi därigenom skall kunna bibehålla och förstärka vår internationella konkurrenskraft och skapa balans i utrikesbetalningarna. Denna övergripande ekonomiska politik har gynnat de små företagen. Således har de små och medelstora industriföretagen kunnat uppvisa den högsta lönsamhetsnivån sedan mitten av 1970-talet. Om jag än en gång går till SHIO:s Småföretagsbarometer, finner jag att den visar att två av tre småföretag anser att deras lönsamhet är mycket god eller tillfredsställande. Investeringarna har, som jag nämnde i mitt svar, ökat – inte minskat – under de senaste åren. Vidare har soliditeten i de små och medelstora företagen förbättrats. Därför, herr talman, har inte Erik Holmkvists kommentarer och inlägg något stöd vare sig i Småföretagsbarometern eller i verkligheten.

Den ekonomiska politik som regeringen har fört har också vunnit förtroende bland de människor som har haft planer på att starta eget företag. Om inte Erik Holmkvist har siffrorna, skall jag gärna sända över dem. Siffrorna visar att antalet nyetablerade företag fördubblades mellan åren 1982 och 1983, och ytterligare ökning torde ha skett sedan dess. Det utbredda intresse som i dag finns för att starta eget företag skulle ju inte existera, om det inte fördes en fast ekonomisk politik och en industripolitik som skapar förtroende. Nyföretagandet ökar ju. Det bildas ju mängder av nya småföretag runt om i landet. De fakta som föreligger om bl. a. småföretagens lönsamhet och antalet nyetableringar visar en helt annan bild än den som Erik Holmkvist försöker ge. Jag menar att hans bild saknar förankring i verkligheten. Skulle det vara så, att småföretagarna vore tyngda av en oerhörd skatte- och avgiftsbyrå skulle naturligtvis inte så många människor vara intresserade av att starta egna företag. Vi skulle inte ha den lönsamhet och den vilja till satsningar som statistiken visar.

Det är klart att jag möter många småföretagare, individuellt vid uppvaktningar och resor samt inom organisationerna, som har synpunkter på skattesystemet, på arvs- och förmögenhetsbeskattning. Också jag tycker att det finns många otypligheter som jag skulle vilja rätta till. Vidare kan det gälla detta att uppgiftslämnandet är krångligt och att många småföretagare möter problem vid kontakten med myndigheterna. Men på industridepartementet arbetar vi inom gruppen med dessa frågor.

Jag tycker emellertid att vi när vi diskuterar småföretagarnas situation skall hålla oss till fakta och inte komma med allmänna påståenden om utvecklingstendenser som inte finns. Mot bakgrund av att Erik Holmkvist säger att småföretagare vill fly Sverige i tusental vill jag på nytt återropa SHIO:s Småföretagsbarometer. Enligt denna säger nio av tio tillfrågade småföretagare att de finner det mycket eller ganska otroligt att de på grund av besvärligheter eller dåligt företagsklimat i Sverige skulle vilja flytta utomlands under de närmaste fem, sex åren. Jag förmodar att de först om det skulle bli en borgerlig regering och sådan småföretagspolitik som den som fördes under de sex borgerliga åren kanske skulle sticka i väg. I dag ser de ju möjligheter att expandera, och det skall regering och riksdag vara mycket glada för.

Det behövs ingen rundabordskonferens. Diskussioner förs löpande i småföretagsdelegationen och vid de utomordentligt goda kontakter som industridepartementet och regeringen har med småföretagens organisationer. Det är viktigt att vi har småföretag som fungerar och utvecklas, och av den anledningen förs diskussioner i regeringens småföretagsdelegation.

Anf. 35 ERIK HOLMKVIST (m):

Herr talman! Industriministern ger sken av att de uppgifter som jag läste, och som är tagna från Småföretagsbarometern, inte äger sin giltighet. Det är ett ganska egendomligt sätt att se på utredningar. Är det möjligen därför som situationen för de mindre företagarna inte förändras till det bättre, trots att det görs sådana här enkäter, som jag vet att man också läser mycket noga i kanslihuset?

Det är bra att industriministern talar väl om småföretagen och anser att de har stor betydelse. Men det räcker inte med att man talar väl.

Jag skall bara ta ytterligare ett exempel, som berättar litet om situationen. På ett rörelseöverskott i ett företag om ca. 200 000 kr., vilket är ett ganska normalt rörelseöverskott, får företagaren kvar 85 000 kr. efter egenavgifter, det som kallas arbetsgivaravgifter för de anställda och inkomstskatt. Då är ingen förmögenhetsskatt inräknad. Om vi antar att den skattepliktiga förmögenheten i form av maskiner, fastigheter och varulager uppgår till ca 1 milj. kr., så återstår det, sedan företagaren har betalat sin förmögenhetsskatt, ca 40 000 för honom och hans familj att leva på.

Det är dessa konsekvenser som företagarna anser vara rent orimliga – att varje år tvingas ta av företagets kapital och expansionsmöjligheter för att kunna leva, i stället för att kunna utveckla sitt företag. Det är bl. a. detta som gör att situationen är oerhört svår för de mindre företagen.

Jag noterar att industriministern sade att det behövs ingen rundabordskonferens. Jag beklagar att intresset för att verkligen komma till rätta med

problemen bland de mindre och medelstora företagen, som har drygt en miljon människor anställda, inte är så stort att man tar tag i de här problemen ordentligt.

Men jag konstaterar också att kontakten ändå tycks vara bra, och därför är min förhoppning att industriministern framöver skall finna det angeläget att se till att de små företagen, som betyder så mycket, som måste utvecklas och som skall öka antalet anställda, får det intresse från industriministern som den här branschen verkligen är värd.

Anf. 36 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Det var en bra slutsats i den här debatten – att vi är överens om att de små företagen har stor betydelse för Sverige och svensk industri, att den ekonomiska politik och den industripolitik som regeringen för har varit framgångsrik och att småföretagen frodas i det socialdemokratiskt styrda Sverige.

Anf. 37 ERIK HOLMKVIST (m):

Herr talman! Jag vill inte påstå att den socialdemokratiska politiken har varit framgångsrik, när vi faktiskt varje dag får läsa om företagare som tycker att näringslivsklimatet i Sverige är för hårt att stanna kvar och verka i. Det finns alla skäl för oss att ta allvarligt på den här frågan. Vi lever i en relativt bra konjunktur nu. Men vad händer i en konjunktur som sviktar – när de mindre företagen tvingas ta även de nya kostnaderna på hemmaplan? Det är då de verkligt stora bekymren inställer sig. Därför hoppas jag att industriministern skall ha förståelse för att det inte bara för företagen utan även för företagens anställda är nödvändigt att en bra kontakt – och en bättre kontakt än hittills – upprätthålls med de mindre företagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1985/86:95 om sysselsättningen i Karlstads kommun

Anf. 38 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jan Hyttring har frågat mig dels om regeringen är beredd att medge att tillfälligt regionalpolitiskt stöd skall kunna lämnas i Karlstads kommun, förutom Karlstads centralort, dels om regeringen är beredd att medge att SAAB-Scania vid en lokalisering till Karlstads kommun av en fabrik för tillverkning av personbilar får utnyttja investeringsfonderna på samma villkor som Volvo för investeringarna inom Uddevallaregionen.

Regeringen kan besluta att sådana orter/regioner som drabbas av regionalpolitiska problem i samband med omfattande strukturförändringar inom näringslivet skall utgöra tillfälliga stödområden. Enligt det senaste riksdagsbeslutet bör regeringen utnyttja den möjligheten med stor restriktivitet. Regeringens bedömning är att det inte är aktuellt att placera in Karlstads kommun i temporärt stödområde.

Beträffande herr Hyttrings andra fråga, om investeringsfondsutnyttjande i

samband med större etableringar i Karlstad, kan ställning tas först när det föreligger ett konkret fall.

Jag vill erinra om att de riktlinjer som gäller för stöd till teknikspridningsprojekt bl. a. innebär att stöd kan lämnas till projekt i stödjepunkter i anslutning till stödområdet. Karlstad är en sådan ort.

Anf. 39 JAN HYTTRING (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på mina frågor.

Det är vid det här laget väldokumenterat att situationen i Värmland är svår, men det tillförs ständigt nya uppgifter till det material som föreligger. Högskolan i Karlstad har stått för en utvärdering där man ställer Karlstad mot åtta ungefär jämförbara kommuner i landet, som samtliga är residensstäder. Det visar sig att Karlstads kommun har en eftersläpning som ökar.

Många gånger kan man kanske tro att allt är väl beställt i en kommun som Karlstad, då den endast består av en stor centralort. Åtskilliga områden i Karlstads kommun utgörs dock av mindre orter eller av ren glesbygd, där man har det besvärligt med sysselsättningen. Låt mig bara erinra om att vi i dagarna diskuterar framtiden för Svenska Rayon, som är beläget i en del av Karlstads kommun.

Vidare har antalet av arbetslösa i länet och av personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder ökat under slutet av 1985 och uppgår till nästan 15 000 i årsgenomsnitt. Länsarbetsnämnden har i sina prognoser sagt att sannolikheten för att detta antal kommer att öka ytterligare under 1986 är stor.

Det har i dag gjorts jämförelser med Uddevallavarvet, och även jag kan göra en sådan. Karlstadsregionen har under en femårsperiod förlorat sysselsättning inom tillverkningsindustrin motsvarande ett Uddevallavarv. Det förekommer också en utflyttning från kommunen innebärande att ungdomar dras till mera expansiva områden. En drastisk ökning av utflyttningen kommer att ske framför allt till Trollhättan och Göteborg.

Befolkningsutvecklingen i länet som helhet, inkl. Karlstads kommun, hotar att knäcka det fina länet Värmland. Minskningen under 1985 uppgår till 1 300 personer, och länsstyrelsens prognos visar att man kan räkna med att ytterligare 4 000 försvinner ur länet fram till 1990.

Herr talman! Industriministerns svar är inte särskilt offensivt. På den första frågan svarar industriministern att det enligt regeringens bedömning inte är aktuellt att placera in Karlstads kommun i temporärt stödområde. Jag har ändå i min fråga undantagit Karlstads centralort, till förmån för andra delar av kommunen. Vi har många gånger fått till svar att man betraktar utvecklingen för Karlstads kommun och för länet som positiv. Vi väntar i det här sammanhanget på många besked, bl. a. när det gäller turistsatsningar. Det är angeläget att vi i dessa fall ser länet som en helhet. Jag kan inte godkänna bedömningen att allt skulle vara gott och väl. På frågor om väginvesteringar har man här i kammaren tidigare svarat att det inte är aktuellt att öka denna typ av investeringar.

När det gäller investeringsfundsutnyttjande i samband med större etableringar vill jag fråga om industriministern vill gå med på att vända formuleringarna i en något mera offensiv riktning genom att säga att de företag med

investeringsfonder som är beredda att satsa i Karlstadsregionen är välkomna att göra det och att regeringen är beredd att bedöma ansökningar härom i en mycket positiv anda.

Det är naturligtvis positivt att man när det gäller de punkter som industriministern nämner har möjlighet att få stöd till teknikspridningsobjekt. Vad beträffar bilindustrin finns det ju mycket av teknikutveckling, och vi har i delar av länet i dag underleverantörer till bilindustrin. Det skulle mot bakgrund av detta vara mycket värdefullt att man, om man skall expandera inom bilindustrin, kan göra det inom en region som Karlstadsområdet.

Anf. 40 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Får jag först säga några ord om Karlstad. Bedömningen är ju att det där fortfarande är en positiv sysselsättnings- och befolkningsutveckling, även om expansionen nu går långsammare än tidigare. Det är klart att den sistnämnda omständigheten i och för sig är en varningssignal.

Jag har tagit del av vissa resultat från den studie som herr Hyttring använder som underlag för sin interpellation. Denna studie är ju framför allt inriktad på industrin. Industriutvecklingen har varit relativt dystert i kommunen. Å andra sidan är privata och offentliga tjänster inte med i studien. Beträktade man även dessa sektorer skulle bilden sannolikt bli något ljusare, inte minst med hänsyn till de lokaliseringar av offentlig verksamhet som skett till Karlstad. Jag vill inte beteckna bilden som ljus, men jag gör ändå detta påpekande.

Enligt länsstyrelsens bedömning för åren 1980–1984 kompenseras en minskad sysselsättning inom industrin och varuhandeln av ökning inom främst området för de privata tjänsterna och den offentliga sektorn. Dock innebär, som jag nyss sade, de sammanlagda förändringarna en betydligt mindre ökning av sysselsättningen än vad som varit fallet under tidigare perioder. Detta beror främst på en lägre tillväxt inom den offentliga sektorn, och det är just det förhållandet som nu spelar oss ett stort spratt inom regionalpolitiken över huvud taget.

En av kommunens och regionens goda förutsättningar för en utveckling är högskolan. Bl. a. inom ramen för Bergslagsarbetet sker nu en utveckling som siktar till att samordna och förstärka främst den tekniska utbildningen i regionens högskolor. Resultatet av det projektet skall rapporteras inom ett halvår. Jag vill här upprepa vad jag sade i svaret: Karlstad är en ort där stöd till teknikspridningsprojekt kan lämnas. Högskolorna är en betydande resurs för det regionalpolitiska arbetet som industridepartementet nu satsar på och som sedan bör följas upp på regional nivå.

Jan Hyttring kräver att Karlstad skall göras till temporärt stödområde. För en stund sedan hade jag en debatt med Ulla Tillander, som ville veta om Malmö kan tänkas bli föremål för samma insats som Uddevalla. Jag måste konstatera att jag blir alltmer konfunderad när det gäller centerns linje i regionalpolitiken. Jag har både under valrörelsen och därefter angripits av ledande centerpartister – av dåvarande partiordföranden Fälldin, av min företrädare Nils G. Åsling och många andra – för att jag skulle vara för generös med stöd utanför stödområdena och för att jag satsar på att hjälpa människor som drabbas av industriella kriser. Nils G. Åsling anförde i en

tidningsartikel att respekten för de etablerade stödområdenas gränser måste upprätthållas. Mot denna bakgrund är jag naturligtvis nyfiken att få höra om centern över huvud taget har någon linje i dessa frågor och i så fall vilken.

Hyttring gav regeringen en släng när han talade om dess bristande intresse för Värmlands län. Jag måste med skärpa framhålla att jag aldrig sagt att utvecklingen i Värmland är positiv. Under oppositionsåren och i regeringsställning har jag sagt att Värmlands län är ett av de mest sargade länen, till följd av en katastrofal utveckling under slutet av 1970-talet, och Värmland är fortfarande i en bekymmersam situation. Detta är en följd av privata motgångar och misslyckanden. Uddeholm var ju Värmland i alltför många avseenden. När basen för Uddeholm rycktes undan kom Värmland i svårigheter. Men Värmland har också sett hur privata finansärer köpt in sig i länet, åkt runt i länet och lovat stora satsningar, men det kom inga. I stället tog de miljarderna därifrån och stack från Värmland. Jag frågar: Var fanns Jan Hyttring då i diskussionen?

Den socialdemokratiska regeringen har verkligen ställt upp för Värmland, ställer upp och kommer att ställa upp för Värmland. Jag skulle kunna peka på många exempel för att visa vad jag menar. Jag tar bara ett par.

Vi har prioriterat Värmland när det gäller fördelningen av regionalpolitiska resurser. Vi har ökat länsanslaget från 19 miljoner till 35 miljoner, i det närmaste en fördubbling. Vi har sett till att Värmland tillsammans med två andra län har den högsta andelen pengar som får användas för utvecklingsprojekt. När det gäller det regionalpolitiska stödet i sin helhet har vi fattat beslut om lån och bidrag på 130 miljoner som har gett 500 nya jobb i Värmland. Lokaliseringspolitiken har varit framgångsrik i Värmland. Vi har gjort satsningar på data och elektronik och inte minst på basindustrierna. Utan de satsningarna, exempelvis i Björneborg och i fråga om specialstålet, skulle situationen varit ännu mer besvärlig. Vi har gjort betydande ansträngningar. Jag kan bara notera att det privata näringslivet inte har följt upp dessa ansträngningar. Jag skulle kunna fortsätta och peka på flera nedslående exempel på hur det privata näringslivet i Värmland punkt efter punkt har svikit länet. Men kom inte och säg att inte den socialdemokratiska regeringen har ställt upp för länet!

Anf. 41 JAN HYTTRING (c):

Herr talman! Jag passade på att ställa frågan inför de varningssignaler som finns. Visst har det nu varit en gynnsammare period i Värmland – det känner vi alla till. Utvecklingen i Värmland har, dock inte i lika hög grad som i landet som helhet, följt konjunkturuppgången, men det är faktiskt starka varningssignaler om att utvecklingen vänder. Det finns djupa strukturella problem i länet när det gäller arbetsmarknaden. Det torde industriministern och jag vara eniga om.

Som jag redan sagt från talarstolen gällde de jämförelser jag gjorde faktiskt tillverkningsindustrin, vilket jag hoppas industriministern lade märke till. Bortfallet kompenseras naturligtvis av offentlig förvaltning i viss mån, och det har gett arbetstillfällen i Karlstads kommun. Men vi vet också att samtliga ställer krav på rationell förvaltning och att det görs besparingar när det gäller offentliga tjänster. Det är naturligtvis ett problem i framtiden

Prot. 1985/86:58
14 januari 1986

*Om ett permanent
nordiskt ungdoms-
reskort*

att betala denna sektor. Det är därför som det för länet är intressant att få ökad privat verksamhet.

Industriministern frågade var herr Hyttring fanns när de stora klippen i Värmland diskuterades. Jag vill meddela att herr Hyttring fanns i Värmland som landstingsråd. Jag såg med stor förvåning på vad som hände. Jag försökte utifrån den position jag då hade att motverka den typen av diskussioner. Men sannolikt kommer de att fortsätta. Vi upplever även i dag sådana diskussioner, även om det är fråga om annan typ av företagsverksamhet.

Inom centern ställer vi oss bakom linjen för stödområdesindelning. Som industriministern lade märke till begärde jag inte att centralorten Karlstad temporärt skulle bli ett stödområde. Vi har icke begärt att kommunen Karlstad skulle ingå i den fasta stödområdesindelningen. Vi inom centern slår faktiskt vakt om detta. Vi tycker att det skall vara ordentliga skillnader, om andra orter, regioner och kommuner skall ha någon chans. Nog har detta effekt i vissa speciella frågor.

Exempelvis inom bilindustrin har man nu utbyggnadsplaner, uppenbarligen utan att dessa har preciserats. Det skulle vara positivt om regeringen gav denna industri möjligheter att använda pengar från investeringsfonden i den del av landet som Karlstadsregionen utgör. Vi i Värmland skulle vara mycket tacksamma för det.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1985/86:82 om ett permanent nordiskt ungdomsreskort

Anf. 42 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Ingbritt Irhammar har med hänvisning till att det 1985 funnits ett särskilt nordiskt ungdomsreskort på tåg frågat mig om jag har för avsikt att vidta åtgärder för att permanenta Nordreskortet och för att förbättra informationen om kortet.

Som jag tidigare nämnt här i kammaren är det SJ självt som bestämmer sina taxor och rabatter. SJ har liksom övriga nordiska järnvägsförvaltningar konstaterat att ett nordiskt ungdomskort inte är kommersiellt intressant. Enligt vad jag erfarit diskuterar SJ emellertid nu tillsammans med järnvägsförvaltningarna i de nordiska grannländerna andra gemensamma åtgärder för att främja ett ökat nordiskt tågresande. I detta sammanhang prövas också om man kan öka resandet genom t. ex. en förbättrad marknadsföring. Jag har mot denna bakgrund ingen anledning att för närvarande vidta någon åtgärd som Ingbritt Irhammar frågat om.

Anf. 43 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret på min interpellation. Av detta framgår att Sven Hulterström inte har för avsikt att vidta någon av de åtgärder som jag har pekat på, nämligen åtgärder för att permanenta Nordreskortet och för att förbättra informationen om kortet.

Som skäl för detta hörde vi bl. a. anges att SJ har konstaterat att ett nordiskt ungdomskort inte är kommersiellt intressant.

Jag är klart besviken på svaret. Jag tänker här peka på några argument som visar att Nordreskortet för ungdomar borde kunna bli kommersiellt intressant, om man satsade på bättre marknadsföring. Marknadsföringen har i det närmaste varit obefintlig. Jag ifrågasätter t. o. m. om någon verklig vilja har funnits från de ansvarigas sida för att marknadsföra kortet.

Efter att ha varit i kontakt med företrädare för LSU, Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer, har jag erfarit att även dess besvikelse är stor över att ungdomsresekortet nu är indraget, och detta utan att det har getts en rimlig chans att bli känt och ordentligt sålt.

LSU framhåller att man i mer än tio år tillsammans med Nordenföreningar har kämpat för detta kort. Slutligt resulterade ansträngningarna i en försöksverksamhet med ungdomsresekortet under 1985, det år som FN proklamerade som särskilt ungdomsår.

Redan i samband med den diskussion som föregick införandet av ungdomsresekortet framhölls oro över att tiden för marknadsföring av kortet skulle bli mycket kort och att ett års försökstid skulle vara otillräckligt för att göra kortet tillräckligt känt bland ungdomar för att sedan kunna ge lönsamhet för SJ vid försäljningen av kortet. Denna oro har nu visat sig befogad. Kortet har bara sålts i liten upplaga, några hundratal.

Ändå menar jag att det går att visa att det finns en marknad för betydligt högre försäljningsresultat med en bra marknadsföring. Ungdomar reser ju gärna med tåg när de är skol- eller arbetslediga. Försäljningen av närmare 50 000 Interrailkort per år pekar på detta. Nog är det rimligt att anta att exempelvis en tiondel av de ungdomar som i dag reser i hela Europa har intresse av att speciellt resa i Norden. Det skulle då bli ca 10 000 kort att sälja.

Här i Norden har man ju redan etablerat ett samarbete och utbyte mellan ungdomsorganisationer på många områden – idrott, lägerskoleverksamhet, vänortsutbyte m. m.

Det finns ett annat tågbort att köpa i Norden som kallas Nordturistkort, som gäller för alla åldrar. Det är mer än 400 kr. dyrare än ungdomskortet, och ändå har det sålts i mångdubbelt större omfattning, för detta kort har man marknadsfört i betydligt större utsträckning än ungdomskortet.

Ytterligare ett skäl för att ungdomar som sin första tågluffarräsa skulle kunna välja att resa i Norden före det övriga Europa är, menar jag, att föräldrarna välkomnar och stödjer att deras ungdomar skaffar sig tågluffarerfarenhet inte alltför långt hemifrån. Dessutom: Språket i Norden förstås av ungdomarna.

Tågen går ändå. Och sommartid är det ett minskat affärsresande och plats för ungdomarna. Man utnyttjar alltså befintlig kapacitet. Det borde vara intressant att satsa på nordisk turism framför europeisk – för SJ, för Sveriges riksdag och regeringen. Det ingår bl. a. i vår syn på utrikespolitiken att främja nordiskt samarbete, utbyte och förståelse.

Detta var några skäl som jag ville peka på och som visar att det vore rimligt att ge ungdomsresekortet ytterligare ett års chans för att det skall bli bättre känt och sälja bättre. Det är skäl som visar att det som inte är kommersiellt i dag kan bli det med en bättre marknadsföring.

Nu har det kommit till min kännedom att Nordens övriga kommunikationsministrar är beredda att satsa på det här kortet också under 1986. Detta framhölls vid ett ministermöte i november 1985. Den enda som då sade nej till detta var just den svenske kommunikationsministern.

Mot den bakgrunden vill jag ställa följande frågor: Varför ville inte Sven Hulterström ge det nordiska ungdomsresekortet en chans, när övriga nordiska kommunikationsministrar är beredda att göra detta för 1986? Och varför väljer Sveriges regering att på det här sättet sabotera kortets framtid genom att säga nej? Det fordras ju att alla nordiska länder ställer upp för att kortet skall kunna gälla i Norden.

Anf. 44 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Det måste vara ett missförstånd om Ingbritt Irhammar tror att regeringen har gett direktiv till SJ att inta en negativ hållning till det nordiska ungdomsresekortet.

Jag var med vid överläggningarna i Marichamn, och då sade vi att vi från regeringens sida var beredda att verka för att verksamheten med det här kortet förlängdes ytterligare ett år. Utifrån regeringens synpunkt hade vi inte haft några som helst erinringar om SJ hade förlängt försöksverksamheten med ytterligare ett år. Det är alltså inte några regeringsdirektiv som har föranlett SJ att fatta detta beslut.

Men i Sverige – kanske till skillnad mot andra nordiska länder – gäller att den svenska riksdagen har uttalat att det är SJ självt som skall bestämma vilka rabatter som man vill ge och som man anser kommersiellt motiverade. Önskar SJ rabatter av andra skäl – exempelvis sociala eller samhällsekonomiska – skall en särskild ersättning ges till SJ, som sker beträffande t. ex. studerande- och pensionärsrabatter. Där finns en skillnad i de nordiska järnvägsföretagens sätt att arbeta. Den svenska riksdagen har alltså intagit denna hållning, som jag tror i stort sett är riktig. Det kan ju inte vara rimligt att riksdagen beslutar om alla detaljer i ett affärsverks verksamhet.

Men när riksdagen intagit en sådan hållning kan man inte begära att i detalj få reglera vilka rabatter som SJ skall ge i olika sammanhang.

Jag har ingenting att invända mot de motiveringar som Ingbritt Irhammar anfört och uppfattningen om önskvärdheten att främja ett ökat nordiskt resande över huvud taget och i det sammanhanget naturligtvis också främja särskilt det nordiska ungdomsresandet.

Jag tror inte att den dåliga försäljningen av kortet kan skyllas enbart på dålig marknadsföring. Det har sålts 300 kort, och det måste konstateras att idén trots en hygglig rabattering inte mötts av något större gensvar från ungdomarna själva. Siffran 300 kort kan jämföras med att SJ samma år sålde 35 000 Interrailkort, som alltså omfattas med ett mycket stort intresse från ungdomens sida.

Även om jag inte hade haft något emot att man provat ungdomsresekortet ytterligare ett år har jag ändå viss förståelse för när SJ mot bakgrund av den här jämförelsen ställt sig tveksamt till att bibehålla en ändå ganska omfattande administrations- och informationsverksamhet för en så liten försäljning.

SJ menar nu, som jag nämnde i svaret, att man skall kunna vidta andra

åtgärder för att öka resandet inom Norden. Troligen har rabattkortet Nordturist ganska goda förutsättningar att spela en roll i detta sammanhang, även om detta kort är litet dyrare än det ungdomsresekort som SJ förra året gjorde ett försök med.

Anf. 45 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Jag tackar för de ytterligare upplysningar som Sven Hulterström här har lämnat. Det gläder mig att den politiska viljan att låta ungdomsresekortet fortsätta att gälla inte saknas hos regeringen och Sven Hulterström.

Jag vet mycket väl att det är SJ självt som bestämmer sina taxor och rabatter. Men det är inget som kan övertyga mig om att regeringen inte skulle kunna ha överläggningar med SJ 1986 när regeringen förde samtal med SJ 1985. Lika väl som SJ bestämmer sina rabatter under 1986 gjorde man det förra året.

Det regeringen nu kan göra, om den verkligen har den politiska viljan, är att inbjuda till överläggningar för att peka på hur en bättre marknadsföring kan ge SJ även en kommersiell möjlighet att klara verksamheten med ungdomsresekortet.

Sven Hulterström nämnde här det nordiska kort som gäller för alla åldrar. Försäljningen av detta kort visade att det fanns ett intresse att resa i Norden, eftersom detta kort har sålts i tusentals exemplar. Ungdomsresekortet har sålts i hundratals exemplar. Det nordiska kort som gäller för alla har SJ marknadsfört i sin tidning Raka Spåret och på affischer, bl. a. med ungdomar på. Ungdomsresekortet däremot har man fått be om upplysningar om.

Med hänvisning till effekterna av en bättre marknadsföring, som regeringen under överläggningar skulle kunna påpeka behovet av, borde det, efter vad jag förstår, kunna vara möjligt att påverka SJ att fortsätta med ungdomsresekortet under ännu ett år för att inte spolia det nordiska samarbetet på detta område. Jag har svårt att tänka mig att SJ skulle ställa sig kallsinnigt till en fortsatt satsning på ungdomsresande i Norden, om man från politiskt håll visar en positiv inställning och har en politisk vilja att föra detta arbete vidare.

Mot denna bakgrund vill jag fråga: Ämnar kommunikationsministern inbjuda SJ till överläggningar för att diskutera en fortsättning av verksamheten med ungdomsresekortet, i första hand under ett år?

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkanden 1985/86:8 och 9

Skatteutskottets betänkande 1985/86:19

Jordbruksutskottets betänkande 1985/86:12

Prot. 1985/86:58
14 januari 1986

*Meddelande om
interpellation*

10 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1985/86:252 av *Lars Werner m. fl.*

1985/86:253 av *Hans Lindbland*

1985/86:254 av *Per-Olof Strindberg m. fl.*

Polisens ställning i krig (prop. 1985/86:15)

11 § Anmäldes och bordlades

Lagutskottets betänkande

1985/86:14 Ändring i lagen om införande av lagen om företagshypotek
(prop. 1985/86:77)

12 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställts

den 13 januari

1985/86:103 av *Göran Ericsson* (m) till socialministern om åtgärder mot spridning av sjukdomen aids:

På grund av den genom viruset HTLV-III vållade dödliga sjukdomen aids har riksdagen under hösten ändrat smittskyddslagen (1968:231). Förändringen gäller endast den smittade och vid konstaterad smitta påkallade åtgärder.

Alla är eniga i bedömningen att åtgärder, som kan begränsa spridningen av sjukdomen aids, inte bara måste utan också skall vidtas. Den av statsrådet sammankallade aidsdelegationen har i rådande läge en viktig uppgift.

Enligt min mening är det nu hög tid att ta sig an det andra ledet i aidsproblemet, nämligen den smittades/sjukets omgivning.

Sjukdomen aids skiljer sig på ett avgörande sätt från andra hittills kända smittsamma sjukdomar genom att en verksam behandling saknas. Av det skälet blir skyddsåläggandet från samhällets sida gentemot den sjukets omgivning än mer påtagligt än tidigare. Samhället måste därför vara aktivt i fråga om såväl de sjuka som alla de personalkategorier som kommer i närkontakt med dem.

När exempelvis socialtjänstens personal, sjukvårdens eller polisens, får kännedom om att någon man haft kontakt med prostituerade och därmed med stor sannolikhet blivit smittad, vilken åtgärd har då personalen rätt eller skyldighet att vidtaga? Skall mannen underrättas om den risk han utsatt sig för? Skall hans familj underrättas? Den utgör en högriskgrupp helt plötsligt. Denna vetskap – kan den, eller bör den undanhållas de anhöriga?

Den smittskyddsorganisation som skall finnas i varje län har i dag en så svag dimensionering att den med nöd kan ägna sig åt de redan smittade. Skyddsutrustningen i övrigt måste lämnas därhän. Därmed kommer en fortsatt spridning av aids att äga rum främst på grund av att reglerna är oklara och ofullständiga och resurserna bristfälliga, i den mån de över huvud taget finns.

Antaganden om hur många som är smittade av HTLV-III-virus pekar på att det kanske i dag finns något tusental smittade, varav säkert endast någon promille känner till sin smitta. De övriga sprider smittan vidare på grund av okunskap.

På olika sätt får socialtjänstemän, sjukvårdspersonal och polispersonal kännedom om smittspridning eller händelser, där HTLV-III-positiva personer varit inblandade och där smittan kan ha spritts vidare.

Det saknas i dag resurser hos sjukvårdshuvudmännen för att ta tag i informations- och skyddsarbetet vad gäller de anhöriga till smittade. Men också myndigheter som ständigt, dagligen, får kontakt med smittsituationer saknar anvisningar från samhället, och risken för vidare spridning ökar.

Mot bakgrund av vad ovan anförts vill jag ställa följande frågor till statsrådet:

1. Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att stärka smittskyddsorganisationen i länet, så att samhällets i smittskyddslagen föreskrivna åtaganden skall kunna fullföljas?
2. Vilka föreskrifter avser statsrådet i avvaktan på ändringar i sekretesslagen lämna till berörda myndigheter om hur de bör agera i informationsfrågan, när personer befaras ha blivit smittade?

13 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 13 januari

1985/86:313 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till utrikesministern om internationell hjälp mot Sydafrikas blockad av Lesotho:

Vilka åtgärder tänker den svenska regeringen vidta med anledning av vädjandena från Lesothos regering om internationell hjälp mot Sydafrikas blockad?

1985/86:314 av *Gullan Lindblad* (m) till utbildningsministern om betygssystemet i grundskolan:

Eleverna i klass 7 a på Stålvallaskolan i Lesjöfors har enligt pressen skrivit ett öppet brev till utbildningsministern i en jultidning, som de översänt till utbildningsdepartementet. Eleverna vill ha betyg därför att "betyg sporrar en" och därför att "man måste ha något att kämpa för här i världen". Enligt elevernas lärare vill 99 % av alla elever i årskurs 7 ha betyg. Inställningen hos eleverna vid Lesjöforsskolan stämmer väl överens med opinionsmätningarna i betygsfrågan. I anledning av Lesjöforslevernars brev vill jag fråga utbildningsministern:

Är utbildningsministern beredd att gå eleverna i Lesjöforsskolan och allt starkare föräldraopinion till mötes i betygsfrågan och låta eleverna få betyg oftare och tidigare i skolan samt ersätta det relativa betygssystemet med mer kunskapsrelaterade betyg?

Meddelande om frågor

1985/86:315 av *Margareta Mörck* (fp) till statsrådet Bengt Göransson om Cramérbalettens verksamhet:

Vid ett studiebesök i höstas informerades kulturutskottet om att Riksteaterns styrelse ansåg sig tvungen att lägga ned Cramérbaletten av besparings-skäl.

Det framgår inte klart av budgetpropositionen om Riksteatern får sådana resurser att Cramérbaletten kan fortsätta sin verksamhet, och därför frågar jag:

Kommer Cramérbaletten att läggas ned under innevarande år?

1985/86:316 av *Martin Olsson* (c) till statsrådet Bengt K. Å. Johansson om testningen på djur av kosmetiska och hygieniska preparat:

Under senare år har – sedan de mycket plågsamma ögonirritations-, giftighets- och hudirritationstesterna blivit mer kända – opinionen blivit starkare mot att plågsamma djurförsök används för att testa kosmetiska och hygieniska preparat. I avvaktan på att en gång helt kunna förbjuda dessa tester har krävts att alla sådana preparat skall innehålla uppgift om huruvida de djurtestats eller ej. Eftersom många av etiska skäl ej vill köpa medel som djurtestats skulle uppgift om detta leda till visst köpmotstånd mot djurtestade preparat och därigenom stimulera övergång till andra testmetoder.

I anledning av fem motioner – bl. a. en av mig – beslöts (LU 1984/85:39) våren 1985 att riksdagen "som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om kraftfulla insatser för att få till stånd en deklARATION på kosmetiska och hygieniska preparat med angivande av om preparatet eller någon av dess beståndsdelar testats på djur".

Med anledning härav vill jag fråga statsrådet:

Vilka åtgärder har regeringen vidtagit eller ämna vidta med anledning av riksdagens uttalande om innehållsmärkning om djurtest på kosmetiska och hygieniska preparat?

1985/86:317 av *Wiggo Komstedt* (m) till kommunikationsministern om planerad överföring av godstrafik från landsväg till järnväg:

I fråga om riksdagens beslut från december 1985 om de nya avgasbestäm-melserna gjorde socialdemokraterna en eftergift gentemot kommunisterna genom att utlova en överföring av godstrafik från landsväg till järnväg.

Jag vill därför fråga statsrådet:

1. Vilka åtgärder planerar statsrådet för att genomföra riksdagens beslut?
2. Vilka konsekvenser kommer detta konkret att få för näringslivet och dess transportbehov?

1985/86:318 av *Viola Claesson* (vpk) till jordbruksministern om planerad sopförbränningsanläggning i Karlstad:

Prot. 1985/86:58
14 januari 1986

Meddelande om frågor

Karlstads kommun står i beredskap att ta beslut om ett sopförbränningsprojekt i hundramiljonersklassen. Karlstadsbor som oroats av detta s. k. Hedenprojekt har av jordbruksministern fått det lugnande beskedet att "utsläpp som skadar inte får förekomma".

Karlstadsområdet är redan hårt belastat när det gäller kvicksilverutsläpp. Trots detta har koncessionsnämnden inte fastställt någon absolut gräns för totala utsläppet av kvicksilver från sopförbränningen eller på askdeponeringsplatsen.

Jag förutsätter att jordbruksministern anser att såväl dioxin- som kvicksilverutsläpp är skadliga för människor och miljö.

Med tanke på riskerna och naturvårdsverkets beslut att stoppa igångsättandet av nya sopförbränningsanläggningar frågar jag:

Är jordbruksministern beredd att avråda Karlstads kommun och andra kommuner i liknande situation från att satsa på anläggningar typ Hedenprojektet?

1985/86:319 av *Hans Dau* (m) till arbetsmarknadsministern om åtgärder för att bibehålla slakteriet i Vilhelmina:

Den ogynnsamma utvecklingen inom jordbruksnäringen i Västerbottens inland, som inte minst under 1985 kraftigt försämrats, har fått till följd att förädlingsindustrins möjlighet att arbeta på en företagsekonomiskt sund bas har minskat. Nu hotas både mejerier och slakterier av nedläggning. Närmast gäller det slakteriet i Vilhelmina. En bygd, som under fjolåret drabbats av stora utflyttningar och befolkningsminskning, kommer, om inget görs, att mista ytterligare arbetstillfällen.

En möjlighet vore att regeringen använde regionalpolitiska medel för att täcka slakteriets överkostnader, som uppstår på grund av den minskade volymen, och på så vis räddade verksamheten och arbetstillfällena i Vilhelmina.

Ett årligt stöd på ca 400 000 kr. skulle innebära att slakteriet med sina tolv anställda skulle kunna vara i verksamhet på orten.

Min fråga är:

Kan arbetsmarknadsministern tänka sig att omfördela nödvändiga medel ur AMS-bidragen till beredskapsarbeten för att slakteriet i Vilhelmina skall kunna fortsätta verksamheten?

1985/86:320 av *Martin Olsson* (c) till industriministern om en länsutredning för Västernorrland om befolkningsutvecklingen:

Västernorrlands län har under åren 1983, 1984 och 1985 drabbats av en befolkningsminskning av ca 2 700 personer. Till ungefär hälften utgörs minskningen av nettoutflyttning orsakad av brist på arbetstillfällen. Under 1982 och 1983 minskade befolkningen i Västernorrland mer än i något annat län. Anmärkningsvärt är att befolkningen i länets samtliga sju kommuner minskar.

Prot. 1985/86:58
14 januari 1986.

Meddelande om frågor

Prognoserna fram till 1990 tyder på en fortsatt lika negativ utveckling i länet. Västernorrland är alltså ett krisläm, men har knappast fått den uppmärksamhet och det stöd som är motiverat mot bakgrund av länets svåra situation.

I 1985 års länsrapport karakteriserar därför länsstyrelsen i Västernorrland länet som ett "krisläm i skymundan" och hemställer hos regeringen bl. a. om "att en särskild länsutredning för Västernorrland tillsätts inom regeringskansliet". Man framhåller att en sådan utredning "skall bidra till fördjupade kunskaper och vidgad förståelse för länets svårbemästrade problem samt påkalla konkreta utvecklingsinsatser hos såväl näringslivet som hos myndigheter, verk och organisationer".

Med anledning härav vill jag fråga industriministern:

Avser regeringen att tillsätta en särskild länsutredning för Västernorrland inom regeringskansliet?

1985/86:321 av *Gullan Lindblad* (m) till kommunikationsministern om bidraget till kollektivtrafiken:

Värmlandstrafik AB kommer att förlora 10,5 milj. kr., om regeringens förslag att ta bort bidraget till kollektivtrafiken går igenom. Därmed skulle bolaget mista ca 10 % av sin totala budget. Nu har finansministern i helgen vid ett möte i Karlstad lovat att glesbygdskommunerna eventuellt kan få särskilda öronmärkta bidrag till kollektivtrafiken, "om de får svårt att klara den". Detta kommer i så fall att ske i samband med kompletteringspropositionen. Värmlandstrafik AB har – liksom andra länstrafikbolag – emellertid redan gjort upp sin budget och står nu inför stora svårigheter att klara sin verksamhet. Främst torde glesbygdskommunerna drabbas.

Jag vill i anledning av ovanstående fråga kommunikationsministern:

På vilket sätt har kommunikationsdepartementet bedrivit sitt budgetarbete, när länstrafikbolag, landsting och kommuner ställs inför en situation som den nu uppkomna?

Vilka åtgärder är nu att vänta från departementets/statsrådets sida?

14 § Kammaren åtskildes kl. 17.49.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Gunborg Apelgren